

R
1795

11 1926 : 2452

R 199

4 / 11536

DIONYSII

HALICARNASSEI

DE THVCYDIDIS

HISTORIA IVDICIUM,

Andrea Duditio Pannonio interprete,

AD ILL. ET REVER. ^{MVM}

ARCHIEPISCOPVM

STRIGONIENSEM.

VENETIIS, M. D. LX.

4-II A

VENETIIS. M. D. C. LXXII.

477640364

ILLVSTRISS. AC
REVERENDISS. D. D.

NICOLAO OLAHO,

Archiepiscopo Ecclesiæ Metropolitanæ
Strigonienfis, Legato nato, Primati

Hungariæ, ac sacratiss. Cæsareæ

Regiæq. Maiestatis summo

Secretario, Cancellario

ac Consiliario &c.

Principi optimo atque

amplissimo,

ANDREAS DVEDITVS

S. P. D.

AGNOS viros in omni æta-

te, Audites amplissime, ac

nunc quoque non leuiter de
scribenda hactenus uideo dissentire. ne-

que uero ulla mihi, totam rem accura-
te perpendenti, aut in litteris, aut ad

omnem uitæ usum accommodatior in-
ter eos disceptatio potuisse uidetur ex-

A 2 citari.

citari. nam, ut ex aliis hominum studiis ad priuatas res siue honor, siue fructus emanet: nullam tamen artem, aut facultatem, si rem penitus inspiciamus, cum historia conferendam, nullam, quæ se ad omnia uitæ genera æque porrigat, inueniemus. hæc enim non priuata solum, uerum etiam publica spectat commoda: ex hac petitur moderatrix & magistra uitæ prudentia; cum aliorum euentis, nullo nostro labore, nullo periculo, non modo sine molestia, uerum etiam iucundissime, in otio sedentes erudimur. ut non immerito eam uiri præstantes lucem ueritatis, uitæ ducem appellarint. Nam cum nihil oportune, nihil sapienter, neque priuatim, neque publice, nisi a prudentibus uiris, geri posse constet: cui perspicuum non est, ad uitam recte instituendam, ad remp. ipsam recte & ordine gubernandam, nihil utilius esse, nihil aptius historia?

historia? quod quidem & uerum esse, & aliter esse non posse, non ego de multis unus, sed ita multi mecum sentiunt, itaq. fatentur, ut, qui nesciat quid ante, quam natus sit, acciderit, eum puerum semper esse, hoc est, omnis experientiam prudentiæ, ac pene rationis arbitrentur. qui uero ita uersatur in historia, ut, quid aliis in omni rerum ac temporum uarietate contigerit, perattente notet, ad usumq. suum traducat, inferiorum ac maximarum rerum initia, progressus, finem denique ipsum obseruet; & hæc suas ad causas omnia referat; non ne is tam accurata, tamq. multiplici obseruatione non modicam sibi in omni genere sapientiam comparat? non ne, uelut in quadam specula constitutus, actiones hominum prospicit; quoq. modo, quo uetere tempore quidque fieri conueniat, unus optime intelligit? Quocirca, sapientissimos

simos uiros , qui saepe aut labentem
remp. sua prudentia confirmarunt, aut
iacentem erexerunt, magnopere histo-
riarum studia coluisse, proditum est.
quo quidem ipso ex genere quo quis-
que rerum ante se gestarum cupidior
fuit, eo se uirum fortiolem, eo melio-
rem patriæ ciuem præstitit. ex quo
non minorem esse laudem, immo uero
& longe maiorem eorum, qui se ad scri-
bendas historias contulerunt, quàm
qui maximis pro patria se periculis ob-
iecerunt, ac uitam denique ipsam pro-
fuderunt, facile licet animaduertere.
alteri enim duntaxat ei, pro qua decer-
tarunt, reip. profuerunt: alteros &
omnibus, quæ tunc essent, & iis etiam,
quæ postea fuere, aut quæ unquam e-
runt, mirabilem attulisse fructum con-
stat. Quod cum apud Græcos Thucy-
dides, & Xenophon in primis animadu-
uerterent, Annibal etiam apud barba-
ros,

ros, apud Latinos Cato, Sylla, Lucul-
lus, Cæsar, & qui hos sunt consecuti,
Augustus, Hadrianus & Gordianus,
summi uiri, & principes eximii, tot ci-
uitatibus captis, tot prouinciis debel-
latis, tot uictoriis partis, tot triumphis
actis minime contenti, cum his omni-
bus præstantius quiddam esse ac diui-
nius, historiam condere, arbitraren-
tur, omnes cogitationes à bellis geren-
dis ad res gestas litterarum monumen-
tis, atque hominum memoriæ conse-
crandas traduxerunt. quæ quidem res
non, ut omnium præstantissima, sic o-
mnium facillima uidetur. argumento
est eorum infrequentia, qui laudabili-
ter historiam scripsisse memorantur.
apud Latinos quidem uix unum esse,
aut fortasse ne uix quidem, qui laudem
absolutam assequatur; neminem, qui
culpam omnem uitet; multis placet.
Græci, pulcherrimarum semper artiū
aman-

amātissimi, ideoq. maiore etiam, quàm
ceteræ gentes, sapientia præditi, Lati-
nis illi quidem omnibus historiæ com-
ponendæ scientia præstiterunt: uerum
nec ipsi, excellenti licet ingenio clari,
omnem in hoc certamine laudem tulerunt.
Nam, ut alios omittam, ipsum
historiæ principem Thucydidem non
omnes æque celebrant. neque uero
Demosthenis, eloquentissimi uiri, qui
eius libros octies manu sua descripsisse
traditur, tanti esse potuit auctoritas, ne
quid ei uitio daretur ab iis, qui aliena
quoque corrigere pulchrum putarunt.
cui sane hominum generi; grauissimorum
uirorum scripta ad rationem, &
rectam scribendi normam exigenti,
non multo minus profecto debere nos
fatendum est, quàm illis ipsis, quos
tantam humanæ uitæ utilitatem con-
ficiendis historiis afferre iam diximus.
perficiunt enim subtilitate, & acrimonia

nia iudicii, ut nos quoque, si quando u-
sus ueniat, ab indicata quasi fouea decli-
nantes, laudabilis industriæ cursu ad pro-
positam nobis in historia metam perueni-
re possimus. Has iudicandi partes inter
Latinos non nulli sumpserunt: sed feli-
ciores aliquanto ab hac etiam laude Græ-
ci. quorum si nulla præterea nunc exta-
rent summæ doctrinæ monumenta, quæ
miserabili uetustatis naufragio plurima
periere; unius nobis Dionysii Halicar-
nassei, ingenio simul & iudicio præstantis,
confractæ, ac decurtatæ tabulæ satis o-
stendunt, quantū ingenii acumine, quan-
tum doctrina, quantum etiam industria
Græci omnibus gentibus antecellant. is,
ut erat iudicio peracri, cum decem sum-
morum apud Græcos oratorum scriptis
iudicandis prorsus admirabilem se præ-
buisset, ad Thucydidem quoque cogita-
tiones conuertit. qui cum omnes, ut Ci-
cero etiam testatus est, dicendi artificio

B facile

facile uicerit; cumq. ita creber sit rerum frequentia, ut uerborum prope numerum sententiarum numero consequatur; ita porro uerbis aptus, & pressus, ut nescias utrum res oratione, an uerba sententiis illustrentur: mirum tamen est, quàm non huic nostro satisfaciat. perpendit omnia: pleraque damnat. at quibus rationibus? mihi quidem ut uidetur, omnium firmissimis. quæ si attendantur, non iam in historia summus Thucydides uidebitur, sed, omni tanquam honestate priuatus, infimo loco, & postremo in ordine contemptus iacebit. Hac porro censura dum utitur Dionysius, præclaram omnibus texendæ historiæ normam proponit, & leges quasdam statuit, quas qui seruet, non uulgarem à cunctis laudem ferat. Iam in uerborum ponderibus examinandis quantus est? hoc equidem ausim affirmare, quod græcæ linguæ peritis non dubie patet, Thucydidis scripta, si hoc libro

libro careamus, neque quod ad sententias, neque quod ad uerba attinet, prorsus intelligi posse. Hunc talem, tamq. utilem Dionysii de Thucydidis historia commentarium, seu potius thesaurum ueluti quendam, ex abditis tenebris nunc primum erutum, Paulus Manutius, singulari uir eloquentia, doctrinaq. ornatus, ea mihi conditione donauit, ut eum Latinis hominibus latine loquentem communicarem. quod ego mihi oneris imponi pro mutua beneuolentia facile sum passus. quanquam me non lateret, quàm difficili in loco uersaretur eorum industria, qui græca latine interpretanda susciperent. Nam si græca cum latina lingua conferatur; quid, quæso, illa plenius, quid hac ieiunius inueniri queat? quod nos in quodam nostro libello, satis copiose, satisq., ut arbitramur, dilucide ostendimus. Quare, si quæ græce optime intelliguntur, ea latinum aliquando in sermo-

nem ita sunt translata, ut cōiicere potius,
quid sibi interpret uelit, quàm uidere pla-
ne liceat, id non tam ipsius inscitia inter-
pretis, quàm latinæ linguæ inopia accide-
re, iudex æquus existimabit. Nos in hoc
libro tū perdifficili, tum etiam multis lo-
cis deprauato summam adhibuimus dili-
gentiam, quantū tamen unius mensis stu-
dio potuimus consequi, (neque enim plus
huic est negotio tributum temporis) ut
is non omnino inelegans, atque incom-
ptus in ora hominum prodiret. in quo
quidem interpretando meum consilium
hoc fuit, exemplo uidelicet eruditissimo-
rum uel nostræ, uel superioris ætatis ho-
minum, non ut uerba, uitandi laboris
gratia, singula singulis reddens, annume-
rarem, sed ut sententias ipsas appende-
rem. quod quidem institutum in aliis
quoque eiusdem scriptoris libris, quos
de arte rhetorica, deq. apta inter se uer-
borum collocatione scripsit, item in Lon-
gino,

gino, ac tribus postremis Diodori Siculi
libris conuertendis, quos omnes nunc in
manibus habeo, seruaui. quos quidem
una cum uetustissimo quodam in quat-
tuor Euangelia commentario græco, quē
mihi ex augustissima sua bibliotheca, an-
te septingentos annos descriptum, Mi-
chael Sophianus, philosophiæ peritissi-
mus, græcæ linguæ scientia plane singu-
laris, commodauit, in tuo nomine pro-
pediem diuulgabo. Tu interim, sanctis-
sime Antistes, hunc primum, qualiscun-
que est, ingenii nostri foetum, tibi à me,
pro tuis in me meritis, ueluti numini di-
catum, benigne accipe; non ut aliquid à
Dionysio discas; (quid enim te latet?) sed
ut otii mei, cuius Cato reddendam ratio-
nem putat, opus aliquod, dum alia com-
parantur, appareat. Nam quod ad prio-
rem illam partem spectat, cum tu quo-
que historiam rerum Hungaricarum me-
diteris, quam fore præclarissimam, at-
que

que omni laudum genere cumulatissimā
omnes augurantur; & cum litterarum co-
gnitione rerum usum, administranda tot
iam annos totius reip. summa, coniunxe-
ris; ex quo sapientiam es maximam con-
secutus: nihil tibi extrinsecus petendum:
omnia sunt in te ipso, eaq. ut perpetuo
sint, id est, ut quamdiutissime tua uirtu-
te perfruamur, cum bonis omnibus ex-
opto. Quod uero ad me attinet, ita ti-
bi iam pridē maximis tuis beneficiis sum
deuinctus, ut, quidquid in omni uita aut
in litteris, aut aliis in rebus nostra prae-
stabit industria, id tu iure tuo optimo tibi
uendicare possis. Nam ut illa prae-
teream, in quibus tua in me, meosq. summa be-
nignitas apparuit, arctiori quodam tibi
obstringar uinculo necesse est, quod tu
multis iam annis labores grauissimos pro
communis patriae salute & suscepisti, &
adhuc eximia cum laude sustines: cum
publicam rem non tam consiliis, atque
pru-

prudencia tua, quam exemplo subleues
innocentiae. itaque merito Ferdinandus
ipse, summus Imperator, ita iudicat, me-
rito homines sic existimant, quasi lumen
aliquod, in magna rerum humanarum ca-
ligine, longinquis etiam gentibus eluce-
re sanctitatem, consilium, & dignitatem
tuam. Illa uero, omnium maxima, qui-
bus efferenda laudibus, quibus exornan-
da praconiis, quod pro tuenda Christi
religione semper excubat animus tuus?
quod Pannoniam, miserabili diuturnoq.
iam bello attritam, atque ab immanissi-
mo Christiani nominis hoste miserrimum
in modum uexatam, firmissimo in eius
finibus fortissimorum militum praesidio,
ac ueluti propugnaculo collocato, ita
defendis, ut eam, labentem, propeq. in-
clinatam, contra tantam uim unus pro-
pemodum sustineas, ac tuearis? itaque,
te custode, nullas insidias, nullos impe-
tus, nullam ne fortunae quidem uim Pan-
nonia

nonia pertimescit. quid autem timeat,
cum ab eo pendeat, cuius consilia referū-
tur ad Deum, & à quo Deus optime sen-
tiente nunquam abest? Quæ cum eius-
modi sint; non est, cur quisquam mire-
tur, quòd quotidie magis ex familia tua,
tanquam ex uirtutum omnium præclaro
quodam amplissimoq. honestissimarum
artium gymnasio, lectissimi homines pro-
deunt, qui secundis rebus moderati, ad-
uersis cōstantes, usum illius iustitiæ, quæ
omnes uirtutes complectitur, ex tua di-
sciplina consecuti, reip. gubernacula ita
tractent, ut facile summas tempestates
summa tranquillitas consequatur. Hoc
igitur abs te quasi quotidianum tributū
accipit resp. nostra, uiros egregios, tuis
uirtutibus, tua liberalitate ad omnem
laudem instructos, qui alios deinde suo
ipsi exemplo ad uerum decus, & ad soli-
dam gloriam impellant. Hæc ego sæpe
mecum cogito, &, ut spero, scriptis etiā
meis

meis aliquando persequar. Statutum est
enim, si quos aut collegi iam, aut in po-
sterum fructus colligam studiorum meo-
rum, omnes ad tuum arbitrium confer-
re, omnes dicare tuæ laudi: licet ad eam
accedere uel nihil possit, uel, si quid om-
nino, à te ipso tantum possit. me tamen
tuarum uirtutum, ut ad earum imitatio-
nem ceteri excitentur, perpetua comme-
moratio delectabit. idq. mihi per tuam
incredibilem benignitatem, ut spero, uel
potius ut confido licebit. Interim me,
pro tua consuetudine, singulariq. bonita-
te, ut suscipias, habeasq. in numero tuo-
rum, ac solita clementia prosequare, e-
tiam atque etiam rogo. Deus te Max.
Ecclesiæ suæ, quæ tuis maxime consiliis
nititur, & nobis, qui tuo patrocinio fo-
uemur, quamdiutissime incolumem, for-
tunatumq. seruet. Patauii, III. Non.
Mart. M. D. LX.

C Dionysii

DIONYSII HALICAR-
NASSEI DE THVCYDIDIS
HISTORIA IVDICIVM,
AD Q. AELIVM
TVBERONEM,

Andrea Duditio, Præposito Thermo-
rum superiorum Budensium,
& Canonico Strigonienſe
interprete.

N IIS LIBRIS, Q. Aeli Tu-
bero, quos iam antea de imita-
tione conſcriptos emiſimus, tam
de iis, qui carmine, quàm qui ſoluta ora-
tione ſcripſerunt, quos quidem præter
ceteros putauimus excellere, diſſerui-
mus; & quas quiſque tum uerborum, tũ
ſententiarum uirtutes haberet breuiter
oſtendimus. atque illud præterea exami-
nauiſus, qua maxime in parte quiſque à
propoſito aberrans, ſe ipſo interdum fa-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

Etus deterior esse uideatur: idque, siue quod, quæ litteris mandaret, parū sciēter delegerit: siue, quod uires ad præstandum defuerint. quæ quidem omnia eo sumus aggressi, ut ii, qui bene scribendi, beneq. dicendi laudem sequerentur, rectam aliquam & probatam normam haberent, ad quam suas quocunque in genere exercitationes dirigerent; neque prorsus omnia, quæ apud illos scripta reperiuntur, ad imitationem sibi proponerent: sed ex illis, si quæ sunt dicendi uirtutes, exciperent, uitia uero studiose declinarent. Atque in illis quidem libris, cum de historicis non nulla attigissem, etiam ea, quæ mihi de Thucydide uiderentur, ostendi. quæ quidem omnia breuiter, & summatim sum complexus. non equidem negligentia, neque uero quod earum rationum, quibus propositum nostrum confirmare ac stabilire possemus, copia me deficeret; sed quia omnem meā scri-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

scriptionem ad ea, quæ maxime opportuna esse, & ad rem facere uiderentur, ueluti ad scopum quendam, referebam. quod equidem institutum cum de aliis etiam scriptoribus agerem, seruauī. neque enim fieri poterat, ut, de quibus accurate, & copiose agere statuissem, eos strictim ac leuiter attingerem. Cum uero cupere te animaduertissem, ut separatim de Thucydidis historia commentarios conficerem, in quibus quæ in illo animaduersione digna sunt, omnia persequer, eo libro, quem de Demosthene tum in manibus habebam, reiecto, pollicitus sum tuæ me uoluntati obtemperaturum. nunc uero, re confecta, quod tunc promiseram, tibi persoluo. de singulis autem uerba facturus, pauca quædam de me ipso, deq. huius tractationis genere, non tua sane, neque tui similibus causa, qui nihil non optime iudicatis, nihilq. ducitis ueritate præstantius, sed ad illos

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

illos spectavi, qui ueterum scripta plus æquo admirantur, suam ætatem aspernati: quo plerique homines uitio laborant. suspicor autem fore non nullos, qui cum hæc legent, nos reprehendant, quod Thucydidem omnium, qui unquam historias scripserunt, facile principem, tum in rebus deligendis aberrasse, tum in narrando defecisse, audeamus ostendere. neque uero illud nos fugit, si Thucydidis scripta notare aggredieremur, futurum, ut primi, ac soli res nouas, atque ab hominum opinione abhorrentes, tentare uideremur, non solum aduersantes communi, atque à multis sæculis receptæ opinionis, quæ uix ex hominum animis euelli possit, uerum etiam præstantissimorum philosophorum, atque oratorum præclara de illo testimonia reiicientes. qui quidē illum ueluti regulam quandam scribendæ historiæ proponunt, ac quasi terminum quendam statuunt, extra quem egredi

colli

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

gredi non liceat iis, qui dicendo in re. uolunt excellere. ad quorum equidem accusationes refellendas, quæ theatrale nescio quid habere, ac ad colligendam multitudinis gratiam peraccommodatæ uidentur, illud satis fuerit, si dixerò, ita me totam ante actam uitam ad hæc usque tempora instituisse, ut me à maledicendi, ac frustra oblatrandi studio quàm longissime abducerem; neque ullum unquam scriptum edidisse, quo quenquam insectarer, præter illud, quo ciuilem philosophiam contra eos, qui eam immerito oppugnarent, defendi. quod cum ita sit, non ego nunc primum indignam homine libero, à me uero longe alienam improbitatem, Thucydidis historicorum omnium clarissimi scripta insectando, hominibus patefacere sum aggressus. de quo quidem scribendi genere multo plura, quæ dicerem, habebam, sed ero contentus paucis. nam quàm sint uera, quæ attuli,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

tuli, quamq. mihi conueniant, & tu ipse, & qui elegantis doctrinae studio tenetur, iudicabunt. In Thucydidis uero scriptis excutiendis, non est nostri consilii eius institutum, ac dicendi facultatem oppugnare, eiusq. scripta reprehendere: neque hoc animo ad scribendum aggressus sum, ut uitia tantum colligerem, aut eiusmodi aliquid facerem, neque ut, quæ in eo præclare dicta animaduernerem, silentio præterirem; ea uero, quæ non optime adhibita essent, inuaderem: sed ut, quæ mea de eius oratione esset sententia, explicarem, atque omnia complectens, quid ille cum aliis commune haberet, qua in re differret, ostenderem. Quod mihi facere instituenti, non uirtutes tantum eius, sed, quæ uirtutibus plerunque annexa solent esse, uitia quoque persequi necesse fuit. non enim id præstare potest cuiusquam hominis natura, nihil ut neque uerbo, neque re unquam peccet.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

Peccet. illa uero optima est existimanda, quæ in plurimis scopum attingit, in paucissimis aberrat. ad hanc igitur rationem, ea, quæ dicuntur, quisque examinet, neque meum institutum reprehendat, sed eorum, quæ de dicendi ratione allaturi sumus, æquus sit estimator. Quod uero non ego primus hoc scribendi genus aggrediar, sed multi ante me, & nostra, & ueterum memoria, nulla maleuolentia suffusi, sed ueritatis studio ducti, in eadem se palæstra exercuerint, possum sexcentis prope testibus comprobare. duobus tamen ero contentus, Aristotele, & Platone. atque Aristoteles quidem non optime omnia à magistro suo Platone tradita existimat. qualia sunt, quæ Plato de ideis, de ipso bono, de rep. differuit. Plato etiam ipse, Parmenidis, Protagoræ, Zenonis, atque aliorum, qui rerum natura constantium philosophiam profiterentur, errores conatur indicare. neque

D tamen

DIIONYSII HALIC. IVDICIUM

tamen est quisquam, qui hoc illi uitio uer-
tat, cum sciat unam ueritatis cognitionē
recte philosophantibus esse propositam;
quæ nobis optimam ineundæ uitæ ratio-
nem ostendit. Cum igitur nemo illos,
quorum sententiæ discrepant, propterea
reprehendat, quod non omnia ueterum
dicta probent; quis est, qui eos reprehen-
dendos existimet, qui cuiusque dicendi
generis proprietates explicet? nisi si quis
tantum ueteribus tribuat, ut iis etiam uir-
tutibus eos ornet, quibus omnino carue-
runt? Superest unum, quod à nobis refel-
li oporteat, inuidiosum illud quidem, &
plausibile in uulgus crimen, eiusmodi ta-
men, quod in se nihil boni continere, o-
stendi facile possit. Non enim si ea, quæ
Thucydides, aliiq. uiri polluerunt, in-
geniui, ac præstantia deficimur; iccirco
fit, ut ea quoque, quæ illis fuit, confide-
randi & iudicandi facultate careamus.
Nam neque de Apellis, aut Zeuxidis,

nonnulli

D

aut

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

aut Protogenis, aut aliorum pictorum,
qui fama claruerunt, artibus iudicare nō
licet iis, quos earum artium scientia cum
his ipsis minime conferri potuisse constat:
neque de Phidiæ, aut Polycleti, aut My-
ronis operibus ceteri opifices sententiam
minus ferre potuerunt, cum ab eorum
tamen laude longe distarent. ut illam ra-
tionem prætermittam, quod sæpe usu cō-
tingit, ut homo inscius atque idiota, si-
quid sit iudicandum iis in rebus, quæ sub
sensum cadunt, ne artifice quidem ipso
sit inferior. huc enim omnis ars inten-
dit, hincq. iudicandi sumit initium. Ve-
rum ne longiorem hac in parte impru-
dens sermonem consumam, hæc proæ-
mii loco sufficiant. sed ante quàm aggre-
diar ad ea, quæ de Thucydide sum dictu-
rus, pauca quædam libet commemora-
re de ceteris historicis, tum uetustiori-
bus, tum iis, qui temporibus iisdem, qui
bus ille, floruerunt. ex quo & illius in re-

D 2 bus

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

bus deligendis consilium, quo superiores uicit; & in exponendis facultas dilucide patebit. Veteres igitur historici, ante bellum in Peloponneso gestum, & multi, & multis in locis fuere: in his Eugeon Samius, & Deiochus Proconnesius, & Eudemus Parius, & Democles Phygeus, & Hecataeus Milesius, & Acusilaus Argiuius, & Charon Lampfacenus, & Melesagoras Chalcedonius. qui autem paulo ante Peloponnesiaca tempora uixerunt, & ad usque Thucydidem aetate processerunt, Hellanicus Lesbicus, & Damastes Sigieus, & Xenomedes Chius, & Xanthus Lydus, & alii complures, quorum & consilium in deligendo argumento non dissimillimum fuit, & facultas pene par. historias porro alii Graecas, alii barbaricas conscribere; neque has ipsas mutuo inter se connectere, sed per nationes, & urbes diuidere, & separatim placuit emitte, scopo scilicet eodem sibi proposito,

ut,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

ut, quae apud incolas monumenta rerum per nationes atque urbes, siue in sacris locis, siue in profanis asseruata iacebant, ea ipsa, qualia plane acceperant, nulla re addita, nulla detracta, ad communem omnium scientiam emitterent. atque in iis monumentis tum fabulae quaedam inerant, quibus à uetustate fides accesserat, tum theatrales non nullae casuum uicissitudines, quae fatuitatis multum nostri temporis hominibus habere uideantur. genus autem dicendi, qui eadem lingua scripserunt, omnes idem fere sicuti sunt, perspicuum, usitatum, purum, breue, ad rerum ipsarum naturam accommodatum, nullo prorsus, quod quidem emineat, artificio elaboratum. quorum quidem scripta species quaedam exornat: & uenustatis quidem in aliis plus, in aliis minus elucet. qua fit, ut adhuc eorum scripta uigeant. Herodotus autem Halicarnasseus, qui ad Peloponnesiaca tempora uitam

-lum

per-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

perduxit, cum paulo ante Persica natus
esset, historiam paulo altius extulit, at-
que illustravit; neque unius urbis, aut
unius gentis, sed Europæ Asiæq. res ge-
stas & multas, & varias, uno libro com-
plexus est. qui cum à Lydorum imperio
esset exorsus, ad usque bellum Persicum
opere perducto, quæcunque per annos
C C X L gesta à Græcis & à barbaris erāt,
ex iis illustriora quæque delegit, & in u-
num quasi corpus historiæ contulit: o-
missasq. à superioribus uirtutes ad suam
orationem adiunxit. Successit Thucydi-
des. is neque, ut Hellanicus, quasi de-
sidem esse historiam, & in uno loco con-
sistere passus est; neque, Herodoti exem-
plo, Græcorum barbarorumq. facta ex
omni regione in unum esse colligenda exi-
stimavit: cum quidem institutum illud
Hellanici ob eam causam contemnere,
quod abiectum, & humile uideretur, pla-
neq. eiusmodi, quod legentibus, haud
mul-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

multum utilitatis asferre posset: Herodo-
ti autem rationē ideo non probaret, quod
latior ac fustior esset, quàm ut eam huma-
na cogitatio perfecte posset uniuersam cō-
prehendere. unum autem bellum, quod
inter Athenienses, & Peloponneses ge-
stum est, animo complexus, in eo compo-
nendo, cum & corpore, & animo æque
ualeret, suum studium industriamq. col-
locauit. cumq. ad exitum belli uita pro-
cessisset, non quæcunque in sermonibus
audisset, sed quibus ipse affuisset, quæq.
esset expertus, in sua scripta retulit: quæ
uero propter exilium suum nosse minus
potuit, ea sumpsit ab iis, qui optime ipsi
cognouissent. Ac superiores quidem hi-
stóricos duabus rebus excelluit, una,
quod scribendi argumentum delegit ne-
que simplex omnino ex uno tantum qua-
si membro formatum, neque ualde per-
mixtum, in multa atque incongrua capi-
ta dissectum; altera, quod fabulosum in
suos

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

suos libros nihil induxit, neque in eam partem deflexit, ut multitudini fraudem, & tanquam imposturam faceret. quo in genere superiores omnes peccauerant: qui lamias commemorarunt nescio quas in siluis & saltibus, è terra prodeuntes, & Naidas in terra atque aqua pariter degentes ab inferis profectas, pelago innatantes, semiferas, cum hominibus coeuntes, & ex mortali diuinoq. concubitu semideam sobolem, & alia quædam, quæ nostra ætas, ut incredibilia, planeq. deliramenta, contemnat. neque uero, ut hæc dicerem, eo sum adductus, quòd illos uiros accusem, quibus etiam ueniæ multum tribuo, si, cum in explicanda nationum & locorum historia uersarentur, fabulosa figmenta receperunt. quandoquidem apud omnes homines, tum communiter de locis, tum proprie de urbibus, monumenta quædam seruabantur huiusmodi, quas dixi, rerum, auditione perceptarum:

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

rum: quas filii à patribus acceptas suis deinde posteris ut traderent, elaborarunt. quod si qui litteris eas consignare uellent, ab his ut ita plane exponerentur, quo modo de ueteribus acceperant, dignum putabant. quapropter illos uiros, ut locorum descriptiones fabulosis additamentis uariarent, atque distinguerent necessitas compulit. Thucydidem autem, qui materiem unam ad scribendū cepisset earum rerum, quibus ipse affue- rat, theatrales ludificationes in narrationem inducere non decebat; neque se ad eum errorem, quem eiusmodi scripta sua sponte parere consueuerunt, sed potius ad utilitatem legentium accommodare: quod ipse in historiæ procæmio testatum reliquit: quo in procæmio hæc scripsit ad uerbum. Et auditu quidem, ut quæque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus iucunda fortasse uidebitur. quicunque autem & præteritas res, & quantum

E hu-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

humano cōsilio licet, etiam futuras, præteritis similes, considerare, planeq. inspicere uoluerint, his dum illa utilitatem pariant, satis erit. emolumentumq. potius, quod semper idem sit, quàm spectaculum, quod in præsentis tantum oblectet, in scribendo cogitamus. Ac de ipso quidē, & philosophi, & oratores omnes, aut, si non omnes, plerique certe ita consentiunt, de retinenda ueritate, cui consecratam esse historiam uolumus, plurimū laborasse; nihil addidisse rebus, quod iustum non esset; nihil detraxisse; nihil ad suam libidinem scripsisse; rationem & uiam secutum esse, quæ ab omni prorsus inuidia, omniq. assentatione, præsertim ubi de insignibus ad laudem uiris iudicat, longissime abesset. Nam cum in primo libro de Themistocle loqueretur, uirtutes, quibus ille floruit, copiose admodum commemorauit. Cum uero de Pericle, deq. illius in administranda rep. consiliis

men-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

mentionem in secundo libro faceret, laudes in eum effudit maximas, eiusmodi scilicet, quas disseminata per orbem terrarum tanti uiri gloria postulabat. eodemq. modo cum de Demosthene duce, cum de Nicia Nicerati, de Alcibiade Cliniae filio, deq. aliis, & ducibus, & oratoribus, dicendum ei necessario esset; quæ cuique conueniebant, exposuit. quæ probare exemplis non puto mihi opus esse apud eos, quibus illius historiae ex consuetudine legendi satis notæ sunt. Hæc igitur, quæ Thucydides, quod ad res attinet, egregie præstet, possit aliquis dicere. quæ cū præclara sint, atque imitatione digna, tamen hoc in illo summum est, atque eximium, quod neque mendacium uoluntario dicit, neque suam ipse conscientiam turpi labe contaminat. quod autem in eo minus absolutum uidetur, & in quo carpitur à non nullis, artificium est, quod in explicandis rebus requiritur, œconomiae

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

nomine appellatum, & ab omnibus, siue quis philosophicam, siue oratoriam materiam sumpserit, studiose conquistum. Atque ad distributionem, ad ordinem, ad amplificandi studiū, & industriam quæ pertineant, hæc sunt. ordiar autem ab ipsa diuisione, præfatus illud, quod, cum superiores historici sua scripta, uel locis, uel temporibus apte continuatis distinxerint; unus hic inuentus est, qui ex his diuisionibus neutram probaret. narrationes enim ita disposuit, ut neque loca persequeretur, ubi gestæ res erant, quod Herodotus, Hellanicusq., & alii non nulli ante illius ætatem historici fecerant; neque tempora; quod eos, qui agentem de locis historiam edidere, secutos esse constat: quibus uel ad regum, aut sacerdotum successiones, uel ad Olympiadum ambitus, uel ad Archontum annuos principatus, suorum librorum diuisionem placuit accommodare. cumq. nouam quamdam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

dam, neque ab aliis tritam uiam inire uoluisset, in æstates & hiemes historiam partitus est. cuius consilii non is, quem ipse putauerat, exitus est consecutus. factum est enim, non ut apertior fuerit temporum distributio ad anni partes facta; sed eiusmodi, quæ contineri animo non facile posset. quæ in re licet illum iure mirari, qui non uiderit futurum, ut cum multæ simul res multis in locis gererentur, breuibus quasi segmentis concisa narratio, præclarum illud purumq. lumē capere nequiret. quod ipsis ex rebus perspicue patet. in tertio enim libro (ut hoc uno exemplo cōtentus sim) de Mitylenais aggressus scribere, narrationem prius quam uniuersam absolueret, ad Lacedæmoniorum res gestas diuertit: quibus nondum imposito fine, Plateensium obsidionem commemorat: eamq. mox imperfectam dimittens, Mitylenensis belli mentionem infert. deinde sermonem eò conuertit, ut

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ut, quemadmodum Corcyrae seditione facta, alii Lacedaemonios, alii Athenienses accersuerint, exponat. neque uero perficit hanc partem, sed omittens inchoatam, de Atheniensium priore expeditione in Siciliam pauca narrat. postea, cum Atheniensium in Peloponnesum navigationem, & Lacedaemoniorum aduersus Dorienfes expeditionem demonstrare esset exorsus, ad ea, quae ad Leucadem à Demosthene duce gesta sunt, & ad Aetolorum bellum transit. inde Naupaetum abit. nec Epiroticis bellis ad exitum perductis, Siciliam rursus attingit: postea, quemadmodum Delus expurgaretur, ostendit, Argosq. Amphiloichicos, ab Ambraciotis oppugnatos, relinquit. Quid multis opus est? totus enim liber ita concisus perpetuam historiae seriem amisit. Accidit autem id, quod consentaneum est, ut uagemur, nec facile, quae traduntur, studio consequamur; cum ex diuul-
sione

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

sione rerum perturbata mens, imperfectas, & quasi mutilatas notitias ipsa sibi commode, perfecte ue referre non possit. historicam enim narrationem perpetuo ueluti filo ductam & colligatam oportet esse, praesertim ubi res exponuntur, & multa, & eiusmodi, quae cognosci ac percipi non facile queant. non esse autem rectam, qua ille usus est, neque aptam historiae regulam, satis constat: neque de posterioribus historicis, qui sua scripta in aestates, aut hiemes distribueret, quisquam fuit: omnesq. potius id consilium sequi maluerunt, ut ad perspicuas rerum intelligentias tritis itineribus narratione perducerent. sunt etiam, qui, quod ad ordinem spectat, illum accusent; quod historiam, neque, quo opus erat, principio sit ingressus, neque, quo decebat, fine concluderit: cum ita dicant, disponendi laudem non esse minimam in eo sitam, si & principium, quo non aliquid sit prius, capiatur;

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

capiatur; & eo fine, cui nihil uideatur de-
esse, comprehensa narratio terminetur:
quarum rerum ab ipso neutram satis ac-
curate animaduersam. occasionem por-
ro illis huius accusationis historicus præ-
buit, qui cum ita præposuisset, omnium
bellorum, & temporum diuturnitate, &
multarum calamitatum euentis, illud fu-
isse maximum, quod in Peloponneso ge-
stum est; in extremo præmio causas pri-
mum, unde principium duxit, aggredi-
tur explicare: duasque cum ostendisset, u-
nam ueram, nec tamen uulgo notam, A-
theniensium ciuitatis incrementum; alte-
ram falsam, quam tamen Lacedæmonii
fingerent, subsidium Corcyrae aduer-
sus Corinthios ab Atheniensibus missum;
non à uera causa, neque ab ea, quam ip-
se probaret, sed ab altera sumpsit initiū:
scripsit enim hæc ad uerbum. Origo au-
tem ipsius ab Atheniensibus, & Pelopon-
nesiis, soluto, quod in annos triginta post
captam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

captam Eubœam percussam erat, fœde-
re, manauit. qui cur initam fœderis so-
cietatem diremerint, & causas, & dissen-
siones primum ostendi; ne quis, unde tā-
tum inter Græcos bellum extiterit, ali-
quando posset exquirere. Verissimam e-
nim causam, licet in sermonibus occul-
tam, opinor hanc fuisse, quod, Athenien-
sibus eas uires adeptis, ut Lacedæmonii
formidabiles essent, bellum necessario sit
excitatum. quæ uero palam iactabantur
causæ, quibus factum est ut fœdera rum-
perentur, & bellum inter eos gereretur,
huiusmodi erant. Epidamnus est urbs ad
dextram sita nauigantibus in Ioniū sinum.
incolunt autem ipsam, Illyrica natio, bar-
bari Talantii. Mox, quæ ad Epidam-
num, ad Corcyram, ad Potydæam gesta
sunt, & Peloponnēsiū conuentum in ur-
bē Spartā, & orationes illic habitas aduer-
sus Atheniensium ciuitatem, commemo-
rat, atque hæc ita producit, ut ad uer-
sum

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

suum duo millia consumat. quo demum in loco altera de causa, quæ et est, et ipsi uideretur esse uera, differit, hinc exorsus. Decreuerunt autem Lacedæmonii, solutum esse foedus, atque Atheniensibus inferri bellum oportere: non tam sociorum sermonibus in eam mentem adducti, quàm metu ne nimium crescerent uires Atheniensium, quorum ditioni iam subiectam Græciæ maiorem partem uiderent. Athenienses enim ad eas res, quæ incrementum illis attulerunt, huiusmodi ratio perduxit. Deinde ea, quæ à Persico bello ad Peloponnesiacum ciuitas gessit, per capita subiugit, idque strictim, usque eò, ut ea ipsa capita paucioribus, quàm quingentis uersibus comprehendat. rursus cum illa rebus Corcyraeis anteire, neque ab illis, sed ab his manasse principium belli recordatus esset; scribit hæc ad uerbum. Post hæc autem, quæ iam exposuimus, haud multorum annorum inter-

iecto

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

iecto spatio, consecuta sunt inter Corcyram & Potydæam dissensiones, & quæcunque hoc bellum suscitauerunt. quæ simul omnia, & quæ inter ipsos, & quæ aduersus barbarum Græci gesserunt, annis fere quinquaginta perfecta sunt, quot à discessu Xerxis ad huius belli principium numerantur: cum interim Athenienses & principatum confirmarunt, & maiores opes ipsi sibi compararunt. quod Lacedæmonii cum intelligerent; non tamen, ut obsisterent, nisi ad breue spatium, adducebantur; & maiorem temporis partem quiescebant: quippe qui nec antea, nisi necessitas cogeret, facile bella susciperent; & tunc domesticis etiam contentionibus distinerentur. Verum enimvero cum Athenienses opibus manifesto crescerent, initamque inter eos societatem laderent: tunc non iam esse ultra ferendum censuerunt, sed omni studio conandum, ut eorum potentiam, sumptis ar-

F 2 mis,

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

mis, si fieri posset, euerterent. Oportebat autem illum, cum belli causas indagare cœpisset, eam, quæ uera esset, quæque ipsi probaretur, primo loco tradere: quandoquidem & natura postulabat, ut priora posterioribus anteirent, uera prius, quam falsa, dicerentur; & ipse narrationis ingressus, si eiusmodi ordine institutus esset, longe futurus erat præstantior. non enim, si quis partem illius tueri uelit, ea ratione possit uti, quod uel paruæ res essent, nec satis dignæ, quibus explicandis opera daretur; uel communes, & ab aliis antea decursæ; ut nihil opus esset ab his initium ducere. ipse enim hunc locum ut à ueteribus prætermisum, historia dignum existimauit, qui ad uerbum ita scripserit. Scripsi autem ea, & ab instituto sermone propterea diuertere, quod superiores omnes hunc locum omiserant, & aut res Græcas ante Medicas, aut Medicas duntaxat composuerunt. Eas autem

res,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

res, quas & Hellanicus in Attica historia, persecutus est, neque copiose, neque temporibus satis accurate distinctis, explicauit. simul ob eam causam, quod, Atheniensium principatus qua ratione sit constitutus, harum rerum tractatione declarat. Satis igitur & hinc aperte colligitur, narrationem ab ipso non optime, id est, non ut natura postulat, esse digestam. Huc accedit, quod nec historiam quo debuit fine conclusit. cum enim annos septem & xx bellum comprehenderit; atque hoc, quantum temporis est, usque ad belli exitum ipse uixerit; tamen usque ad annum alterum & uigesimum historia perducta, octauum librum maritima illa pugna, quæ ad eum locum, quem Sepulchrum canis appellant, est commissa, terminauit. Adde, quod, cum in proœmio, quæcunque hoc in bello gesta sunt, omnia se esse perscripturum affirmasset; itemque in quinto libro tempora collegisset,

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

set, & unde ortum bellum est, & quosque processit, scripsit hæc ad uerbum. Hoc solum inueniet exitu comprobatum ex iis, quæ futura esse ex oraculis affirmabantur. semper enim & initio belli, & usque ad extrema tempora recorder à multis esse nuntiatum, oportere ad annos ternouenos bellum perdurare. mihi autem per totum illud tempus uita suppeditauit: cum & id ætatis essem, ut rerum sensum haberem; & in eam curam animum intenderem, ut singulas notitias optime consequerer. cumq. anno post Amphipolitanam expeditionem uigesimo patria mea exularem; & apud utrosque, dum res agerentur, nec minus apud Peloponneses ob exilium meum, uersatus essem; factum est, ut aliquid ego peritius, quam ipsi, potuerim in otio cognoscere. dissensionem igitur post X annos exortam, & fœderum perturbationem, & quæ deinde in bello consecuta sunt, explicabo.

Præ-

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

Præterea nec in ea parte, ubi amplificatio nibus res persequitur, minus illum esse diligenter, qui uel ea, quæ breuitatem postulant, uerbosius exponat; uel, quæ longiori sunt oratione pertractanda, leuiter nimis attingat, multis equidem, iisque minime dubiis argumentis probare possum, sed paucis tamen utar, & à naualibus primum Atheniensium Peloponnesiumq. pugnis, quæ in extremo secundo libro narrantur, initium capiam: cum Athenienses, contra naues Peloponnesium XLVII, soli XX nauium classe aduersus barbaros multis partibus plures ita maritimo prælio decertarunt, ut, quot ad bellum naues emiserant, totidem plane alias deprefferint, alias cum ipsis hominibus ceperint. qua de re ipsius uerba subiiciam. Postea simul cum sociis Atheniensium apud flumen Eurimedontem in Pamphylia, terrestri naualiq. certamine aduersus Medos pugnarunt: eodemq.

die

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
die bis Athenienses, duce Conone, Mil-
tiadis filio, uictoria potiti sunt, captis ac
depressis omnibus Phœnicum nauibus
ad ducentas. Atque his quidem non
dissimilia sunt ea, quibus de terrestribus
prœliis agit. Nam aut longius, quàm par
sit, oratione prouehitur, aut rem præ-
ter modum in angustum contrahit. Cum
enim ea, quæ ab Atheniensibus circa Py-
lum, & Sphaeriam insulam gesta sunt,
cum obsessos in ea Lacedæmonios Athe-
nenses expugnarunt, in quarto libro nar-
rare cœpisset, atque interim pauca quæ-
dam leuiter attigisset, ad ea tum demum,
quæ sunt post consecuta, sermonem con-
uertit, omnesq. ex utraque parte com-
missas pugnas, cum neque multi in illis
cecidissent, & perpauci sese dedissent, di-
ligenter & accurate pluribus, quàm tre-
centis uersibus est persecutus. quam qui-
dem pugnam ipse summatim explicans,
hæc ad uerbum scribit. In insula quidem
casi

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

casi, aut uiui capti, tot fuerunt. armati
in eam traiecerant quadringenti omnino
supra uiginti. ex his uiui capti sunt octo
minus trecentis, reliqui occisi. ac ex illis
quidem, qui uiui capti fuerant, Sparta-
ni erant numero cētum uiginti: ex Athe-
nensibus pauci sunt interempti. De Ni-
ciæ autem imperio illata mentione, qui
sexaginta & bis mille nauibus Athenien-
ses grauis armaturæ milites in Pelopon-
nesum ducebat, ac, Lacedæmoniis in ca-
stella conclusis, Cythereos expugnauit,
magnamq. Peloponnesi partem depopu-
latus, ingenti captiuorū multitudine ab-
ducta, Athenas renauigauit, sic breuiter
de rebus ad Cytheros gestis ait. Pugna
commissa, Cytherii, cum non diu restituis-
sent, fuga se in superiorem ciuitatis par-
tem receperunt, ac post, cum Niciæ fa-
lutem pacti, se cum rebus omnibus ei de-
diderunt. De Aeginetis uero captis, qui
Thyreæ erant, ita scribit. Interea Athe-

G nienſes

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

nienſes cū appuliſſent, ſtatim, omni exer-
citu admiſſo, Thyream capiunt, ciuita-
tem incendunt, omnia diripiunt. Aegi-
netis autem, ſi qui à cæde ſeruati erant,
abductis, Athenas reuerterunt. Cum au-
tem magnis utraque ciuitas in ipſo ſta-
tim belli initio calamitatibus conflicta-
retur, fiebat, ut pacis utraque cupiditate
teneretur. Iam de priore pace loquens,
cum Athenienſes, omni ſua regione u-
aſtata, ciuitate uero propter peſtilentiam
exhauſta, auxilium prorsus omne deſpe-
rantes, Spartam legatos miſerant, qui
pacem, qua maxime egebant, poſcerent,
non modo legatorum nomina prætermi-
ſit, ſed illud ſimul, quam apud eos ora-
tionem habuerint, quiq. eorum petiti-
oni aduerſantes effecerint, ut fœdus Lace-
dæmonii reiicerent. quæ leuiter ac negli-
genter, quaſi contemnenda, his uerbis
expoſuit. Poſt ſecundam Peloponnen-
ſium irruptionem, Athenienſes, quorum

adueniunt

iam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

iam iterum uaſtata erat regio, quique &
bello, & morbo uexarentur, mutata uo-
luntate, Periclē, quod bellum ſuaſiſſet,
accuſabant, illius effectum opera exiſti-
mantes, ut in tot calamitates inciderent,
ac, cum cedere Lacedæmoniis ſtatuſſent,
miſſis hac de re legatis, nihil apud eos per-
fecerunt. De poſteriore uero pace ſcri-
bens cum Lacedæmonii captos ad Pylum
trecentos, miſſa Athenas legatione, re-
cuperare uellent, eam orationem, quam
Spartanus habuit, & cauſas, cur pactio-
nibus non ſteterint, percurrit. Quod ſi
ſatis officio ſuo ſe functum arbitratus eſt,
ſi tantum capita quædam rerum ab Athe-
nienſium legatis geſtarum, perſequere-
tur, neque adhortationibus, neque ora-
tionibus, quibus uſi ſunt, commemoran-
dis, neque eorum, qui ſuaſerunt, neque
Lacedæmoniorum, qui fœderis ſocieta-
tem admittendam cenſuerunt, nomi-
nibus indicandis operam ponendam exiſti-

mauit

G 2 mauit,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

mauit, cur non idem in iis, qui Lacedaemone Athenas uenerunt, institutum seruauit, cum illi quoque pace infecta discesserint? sin autem in his commemorandis magna diligentia opus esse non ignorauit, cur illa per negligentiam pratermisit? neque enim existimandum est, eum facultatis imbecillitate prohibitum, ne aut inuenire, aut, quæ utrobique rebus ipsis conuenirent, eloqui posset. Quod si suis quibusdam rationibus adductus alteram legationem exaggerare maluit; nequeo sane conicere, cur Laconicam Atticam, hoc est eam, quæ posterior esset, ei, quæ præiret tempore, anteferreret; cur propriam alienam; cur eam denique, quæ minorum, quam quæ maiorum calamitatum causa missa fuerat. Cum uero urbiū expugnationes, & euerfiones, & homines in seruitutem abductos, aliaque eius generis scribere cogitur, ita interdum animos crudelium, grauissimarum, planeque miserabilium,

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

lium rerum commemoratione perturbat, ut nullam reliquis historicis, nullam poetis rei altius extollendæ facultatem relinquat: interdum uero adeo pusilla, adeoque humilia nobis ostendit, ut eorum cognitio ne leuiter quidem animos afficiat. Cum autem de Plateensium, cum de Mytylenensium, ac Myliensium ciuitatibus ageret, summam in illarum calamitatibus describendis uim adhibuit. ac uerba, quidem quibus rem totam explicauit, non puto necessarium esse nunc in medium adducere. ea uero loca, in quibus hanc diligentiam uitauit, neque ualde lectoris animum commouet, quod in historia sua non raro fecit, afferam. Iisdem temporibus Athenienses, Sicyoniis expugnatis, omnem iuuentutem deleuerunt, captisque pueris ac mulieribus, regionem ipsam Plateensibus utendam dederunt. ac rursum. Cum in Eubœam duce Pericle pertransissent, passim agros

DIIONYSII HALIC. IYDICIYV

uastarunt, ac reliqua eius regionis parte
pactionibus in deditionem recepta, Estia-
os sedibus eiicientes, eorum terra sunt
potiti. Aeginetas quoque eodem tempo-
re Athenienses, una cum uxoribus ac li-
beris Aegina eiecerunt, accusantes quod
belli causam potissimum praeuissent,
atque existimantes, si ex suis incolas eo
mitterent, propterea quod Aegina Pelo-
ponneso adiaceret, minore cum pericu-
lo se Aeginæ imperium habituros. Nec
uero pauca præterea in illius historia li-
ceat inuenire, quorum alia summam eum
in scribendo amplificationem adhibuisse
ostendunt, cui neque addi quidquam,
neque detrahi possit: alia ita sunt negli-
genter decursa, ut eximiam illius in dicen-
do facultatem ne minima quidem ex par-
te præferant. quod quidem cernere est
potissimum in concionibus, in colloquiis,
atque aliis eiusmodi elaboratis orationi-
bus. quæ cum omnia diligenter curasset,
histo-

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

historiam ipsam reliquisse uidetur imper-
fectam, quemadmodum Cratippus, qui
& eius fuit æqualis, & quæ ipse omise-
rat, in unum coegit, scriptum reliquit:
cum eas orationes ita dicat adhibitas es-
se, ut non modo rebus ipsis sint impedi-
mento, uerum etiam auditoribus permo-
lestæ: idq. sentientem Thucydidem, nul-
lam in ultima historiæ parte oratione ad-
iunxisse, etsi multa in Ionia, multa Athe-
nis euenissent, quæ sermonum & oratio-
num interuentu transigerentur. Quod
si quis primum cum octauo libro confe-
rat, neque idem in illis institutum, neque
eandem in explicando uim inesse iudica-
bit. alter enim, cum paucas admodum,
nec magni momenti res habeat, totus cō-
cionibus ad artem factis abundat: in alte-
ro contra, & multis, & magnis rebus re-
ferro, magna est concionum infrequen-
tia. Iam uero & in ipsis concionibus la-
psus illum in hunc errorem uideor ani-
mad-

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

mauertisse, ut in eodem argumento, eodemq. tempore, quæ ad rem facerent, omiserit, quæ uero maxime aliena essent, in orationem induxerit. cuius generis illud in tertio libro, ubi de Mitylenensium ciuitate uerba facit, uidetur esse. Nam post urbem captam, ac post captiuorum aduētum, quos Paches dux miserat, cum bis conuentus Athenis ageretur, orationes ab iis, qui populi factionum principes erant, habitas, quasi minime necessarias, omisit. in quo quidem conuentu populus decreuerat, ut captiui, atque omnis Mitylenæorum iuuentus trucidaretur, ac mulieres cum pueris in captiuitatem abducerentur. ea uero, quæ in secundo conuentu ab iisdem essent dicta, tanquam maxime necessaria, assumpsit. in quo quidem conuentu, populum, qui eadem de re iterum coactus erat, prioris decreti poenituit. Illa uero tam celebris laudatio, quam in secundo libro collocauit, quæ
factum

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

factum est ratione, ut eum potius, quam alium locum occupauerit? Nam siue id factum est propterea, quod in magnis urbis calamitatibus, in quibus multi fortesq. ex Atheniensibus uiri pugnantes occubuerunt, usitatos luctus commemorare necesse fuit; siue quod eos, qui cecidissent, propter magnas res feliciter gestas, ex quibus ciuitati ipsi & uires accesserunt, & gloria est parta, laudationibus prosequendos existimauit: hæc profecto laudatio cuius alii potius, quam huic loco conuenire uideatur. siquidem qui in prima Peloponnesium irruptione cecidisse in hoc libro memorantur, perpauci numero Athenienses erant, neque ita memorabile facinus ullum, ut ipse testatur Thucydides, ediderant. nam cum antea de Pericle dixisset, quod nimirum is custodia ciuitatem contineret, ac, quantum quidem posset, quietam conseruaret, ita tamen, ut frequenter equites emitteret,
H qui

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

qui hostium emissarios ab agris, qui uicini urbi erant, prohiberent, ne quid ipsis agris damni inferretur; deinde breuem quandam pugnam ab Atheniensium equitibus in Phrygiis ait esse commissam, post Thessalos cum Bæotorum equitibus prælio decertasse. in quo quidem nihilo fuerunt Thessali Atheniensibus inferiores, donec Bæotis grauis armaturæ milites præsto fuerunt, quorum illi auxilio in fugam uersi. qua in pugna Thessali, atque Athenienses occubere pauci. quorum illi eodē die sine ulla pactione potiti sunt, sequenti uero Peloponneses trophæum erexerunt. Porro illi, quorum in quarto libro meminit, qui Demosthene duce circa Pylum, & terra, & mari contra Lacedæmoniorum exercitum dimicarunt, ac utriusque pugnam uictoriam reportarunt, quæ magnam ciuitati lætitiā attulit, multo profecto illis & numero, & uirtute superiores erant. quid igitur uenit in men-

tem

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

tem Thucydidi, ut cum paucis istis equitibus, qui neque gloriam ullam, neque potentiam ciuitati pepererunt, publica monumenta aperuerit, ac clarissimum oratorem Periclem arduam illam tragædiam induxerit disponentem, illis uero, qui & plures, & fortiores erant, quorum opera factum est, ut, qui bellum Atheniensibus intulerant, ii se ad illorum pedes abiicerent, quiq. longe, ut hoc honore afficerentur, digniores erant, qua inquam ratione est adductus Thucydides, nullam ut his uiris laudationem scriberet? Ac, ut omnes alias, & terrestres, & nauales pugnas præteream, in quibus multi sunt interempti, quos quidem multo iustius funebribus illis laudationibus exornasset, quam plebem illam, ex Attico agro collectam, qui uix decem, aut quindecim equitum numerum explerent; nonne illi Athenienses, eorumq. socii, qui in Sicilia cum Nicia, & Demosthene in pugnis,

H 2 quæ

DIONYSII HALIC. IYDICIUM

quæ terra, mariq. fierent, ac postremo in illa infelici fuga ceciderunt, nonne, inquam, hi, quibus ne sepultura quidem legitima contigit, cum paulo essent quadraginta millibus pauciores, multo erant digniores, quos & luctu, & ornamentis in funeribus adhiberi solitis prosequeretur? quos tamen uiros ita ille cōtemptui habuit, ut ne hoc quidem diceret; ciuitatem publice eos luxisse, ac, quæ in peregrina terra cadentibus iusta fieri solent, persoluisse. at in illis aliis talem laudationem fingit, ut, qui illam haberet, omniū oratorum præstantissimum eligeret. Ac sane nō decebat Athenienses publice XV hominum casum lugere, iis uero, quos uel ex tabulis, in quibus militum nomina scribebantur, amplius quinque millibus occisos constat, nullum honorem impertiri. Verum cum Periclis personam ad suum usum uellet accommodare, (dicam enim quod sentio) uidetur sibi necessario

sup

s H

cessario

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

cessario faciendum existimasse, ut dignam Pericle laudationem componeret. ac, quoniam secūdo illius belli anno uita functus est, nec ullis aliis urbis calamitatibus superstes fuit, iccirco uidetur Thucydides in res tam minutas, quæq. uix tanti essent, ut in illis explicandis opera sumi debuisset, tantas, præter illarum rerum dignitatē, laudes contulisse. Porro quàm inæquali sit ratione usus in amplificando, facile quis animaduertat, si consideret, multis eum magnisq. rebus prætermisis historiae suæ procemium ad quingentos uersus protraxisse, ut, quæ ante hoc bellum gesta à Græcis fuerant, non magnum habuisse momentum, neque eiusmodi fuisse illa, ut conferri cum hoc debeant, ostenderet. Nam præterquam quòd hæc ueritatem non habent, ut ex multis rebus ostendi potest; non hæc est ratio inuenda iis, qui ex arte rem aliquam exaggerare uolunt. non enim, quæ res inter mi-

mitto

nimas

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

nimas excellit, sed quæ magnas exuperat, uere magna est iudicanda. ipsius uero proœmium ita est cōparatum, itaq. multas ad institutum suum demonstrandum exaggerationes habet, ut ipsum per se historia quædam esse uideatur. at qui de arte dicendi præcepta tradiderunt, proœmia ipsa ueluti notas quasdam uolunt esse, quibus capita rerum, de quibus est dicendum, commonstremus. quod quidē & hic noster in extrema proœmii parte, cum narrationem exordiri uellet, uidetur paucioribus quàm quinquaginta uersibus fecisse. ut satis appareat nihil opus fuisse, ut multa illa, quæ de Græciæ dignitate detraherent, in medium proferret: quòd scilicet Troiani belli tempore nondum uno nomine uniuersa Græcia appellaretur: quòd illi primum, qui cibi inopia laborarent, nauibus inter se ultrocitroq. commeare cœperint; qui si in ciuitates nondum muris septas, quæq. uicatim

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

catim habitabantur, incidissent, eas diripiebant, hincq. maiorem sibi uictus partem petebant. quid autem hic de Atheniensium luxu, quo illorum maiores diffluebant, meminisse necesse fuit? quòd nimirum illi capillos cincinnis intorquerent; quòd aurea quædam ornamenta, quæ cicadarum speciem referrent, in capite gestarent: quòd primi Lacedæmonii in publico, uestibus detractis, nudati in palæstra se oleo inunxerint: quòd Aminocles Corinthius, nauium fabricator, primus Samiis quattuor triremes extruxerit: quòd Sami tyrannus Polycrates Rheniam ceperit, quòd Apollini Delio donaria suspenderit: quòd Phocænses, qui Massiliam incolebant, nauali prælio Chalcedonios superarint: atque alia, quæ his sunt similia: quid, inquam, illi in mentem uenit hæc ut ante narrationem commemoranda existimaret? Quod si, quæ mea sit sententia, fas est dicere; optime

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
procemium instituisse, si, omnibus, quæ
in medio sunt posita, sublatis, extremaq.
eius parte cum propositione coniuncta,
in hunc, qui sequitur, modum confecif-
set. Thucydides Atheniensis bellum,
quod inter se Peloponneses, & Atheni-
enses gesserunt, conscripsit, incipiens sta-
tim exorto eo, magnum, atque omnium,
quæ unquam antea gesta sunt, memora-
tu dignissimum existimans; hac coniectu-
ra ductus, quod utraque pars rebus ma-
xime florentibus, omni cum apparatu id
gesserit: cum uideret aliam quidem Græ-
ciæ partem statim alteri parti adherere,
aliam non sine deliberatione id facere.
hic autem fuit Græcis maximus motus,
neque uero illis solum, sed & barbaris,
atque adeo plerisque mortalibus. ac ea
quidē, quæ ante hæc gesta essent, quæq.
his essent uetustiora, plane in apertum
produci, propter uetustatem, nulla ra-
tione potuerunt. sed, quantum ex signis
quibusdam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.
quibusdam colligere licet, equidem, cū
hæc à uetustissima origine repeto, non
puto illorum res neque in bellis, neque
aliis in rebus insignes fuisse. in his uero
neque magnam poetis, qui res plerunque
extollunt, fidem adhibuit; neque histo-
ricis, qui se totos in rebus non optime
examinatis ad demulcendas aures magis,
quàm ad ueritatem tradendam compo-
suerunt. quarum quidem rerum maxi-
ma pars propter temporis diuturnitatem
in fabularum naturam abiit. sed tamen,
ut in rebus uetustate obsoletis fieri po-
tuit, satis ex clarissimis coniecturis rem
sibi uideretur in apertum produxisse. at-
que hoc quidem bellum; etsi homines,
quibus ipsi bellis intersunt, atque depu-
gnant, ea omnium arbitrantur esse maxi-
ma; absoluta uero cum sunt, uetera ad-
mirantur; tamen ostendet iis, qui ex re-
bus gestis iudicabunt, longe maximum
extitisse. ac omnia quidem, quæ dice-
rent

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

rent singuli, qui aut gesturi bellum erant, aut iam gererent, quæ aut ipse audiui, aut aliis narrantibus cognoui, difficile fuerit penitus explicare. Verum, ut quisque semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi uidebatur, & proxime ad ueritatem accedere, ita à me commemorata sunt. Res uero in bello gestas, non quas à quocunque casu audiui, historia dignas existimaui; nec eas, quæ mihi uiderentur, sed eas, quibus ipse interfui, quasq. ex aliis quam potui diligentissime perquisiui. nec facillima fuit inuentio: propterea quòd qui singulis gerendis rebus affuerant, non eadem affirmabant, sed ut quis aut in alterutram partem studio propensior erat, aut reminiscebatur. et auditu quidem, ut quæque pars fabularum expers in ipsis est, ita minus iucunda fortasse uidebitur: quicunque autem & præteritas res, & quantum humano consilio licet, etiã

futuras

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

futuras, præteritis similes, considerare, planeq. inspicere uoluerint, his, dum illa utilitatem pariant, satis erit; emolumentumque potius, quod semper idem sit, quam spectaculum, quod in præsentitantum oblectet, in scribendo cogitamus. Ac earum quidem rerum, quæ superiore ætate gestæ sunt, maximæ erant Mediæ, quæ tamen duobus naualibus præliis, totidemq. pedestribus, ad exitum peruenerunt. huius uero belli tum longitudo in immensum processit, tum magnas in uniuersam Græciam calamitates inuexit, quales eodem spatio temporis nullæ unquam contigerunt. nam neque tot urbes expugnatae, uastataq. sunt, uel barbarorum impetu, uel domesticis contentionibus: sunt etiam, quæ incolae captæ mutauerunt: neque tot auxilia, tot ue neces audiuit quisquam, uel belli, uel seditionum causa. Atque superiora illa, quæ auditione quidem percipiuntur,

I 2 re

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

re autem ipsa rarissime confirmantur, fidem tamen acceperunt: qualia narrantur de terræ motibus, qui hoc in bello plerisque orbis terræ partibus extiterunt; quæ de solis defectionibus, crebrioribus, quàm unquam antea: quæ de siccitatibus, unde fames ingens, ex fame uero pestilentia exorta, quæ non mediocribus ciuitatem malis afflixit. quæ simul omnia cum hoc bello ciuitatem inuaserunt. Ori go autem ipsius ab Atheniensibus, & Peloponnesiis, soluto, quod in annos triginta post captam Eubœam percussus erat, fœdere, manauit. qui cur initam fœderis societatem diremerint, & causas, & dissensiones primum ostendi; ne quis, unde tantum inter Græcos bellum extiterit, aliquando posset exquirere. Hæc sunt, quæ in Thucydidis scriptis recte, quæq. male, quod ad eam partem spectat, quæ res continet, composita arbitramur. nunc ad eam partem, quæ consumitur

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

sumitur in uerbis, aggrediamur: in qua quidem qualis sit eius dicendi ratio, conspicitur. quod ante quàm faciamus, non ab re fortasse fuerit, si hoc de genere non nulla prius attingamus; quotq. in partes ipsa distribuatur dictio, quasq. in se habeat uirtutes, indicemus; tum qualis illa fuerit, quam à uetustioribus usurpatam assumpsit Thucydides, qualesq. ille partes aut in melius, aut in deterius commutarit, nihil occultantes ostendamus. Primum illud perspicuum est, omnem dictionem in duas distribui partes, in uerborum delectum, per quæ ipsæ res communicantur; atque in partium, quæ maiores, quæ ue sint breuiores, compositionem. Iam horum unumquodque rursus in alias particulas dispertitur. delectus enim particularum, ut ita dicam, elementarium, hoc est, ut uocant, nominalium, uerbalium, & coniunctiuarum, duabus est in rebus occupatus: aut in

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

in propria elocutione, aut in figurata. compositio uero tribus in rebus cernitur, incis, membris, circuitibus. atque huic quidem utrique parti, hoc est, tam simplicibus, infestilibusq., quam ex his compositis nominibus, insunt figuræ quædam, quæ schemata uocantur. Obseruandum est etiam, earum, quæ uirtutes appellantur, alias esse necessarias, quas quidem in omnibus adhiberi sermonibus oporteat, alias uero esse adscititias, quæ tum primum uires assumunt, cum primæ illæ subsistunt. de quibus uberius antea disseruimus, ut nihil sit necesse nunc de illis denuo orationem instituere. Neque uero, quibus ex præceptis, aut rebus harum uirtutum quælibet enascatur, cum multæ illæ sint, meminisse oportet: cum hæc iam à nobis omnia sint quam diligentissime pertractata. quo uero dicendi genere sint usi, qui ante Thucydidem historias scripsere, quasq. ex his leuiter
atti-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

attigerint partes, ab initio, ut eram pollicitus, rem repetens, summatim percurram. sic enim proprium huius uiri characterem pernoscere cuius licebit. Ac ueteres quidem illi, qui multo antea fuerunt, quiq. non nisi ex ipsis sunt nominibus noti, quam sint dicendi rationem secuti, non satis queo coniicere, simplex ne illa fuerit, & inornata, ac nihil superuacaneum, nihil non utile, non necessarium habuerit, aut contra magnifica, fuerit, & referta dignitatis, & opificii rhetorici, uarioq. ornamentorum fucō depicta. maxime enim partis scripta ad nostra tempora non peruenerunt, aut, si quæ ad hanc diem seruata sunt, non omnes esse illorum quibus tribuuntur, existimant. ut sunt illa, quæ Cadmo Milesio, quæq. Aristæo Proconnesio adscribuntur. scriptores autem, qui ante Peloponnesiacum bellum fuerunt, atque ad Thucydidis usque ætatem peruenerunt,
om-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

omnes propemodum idem consilium secuti sunt. quos quidem aut Ionica lingua, ut quæ illis temporibus maxime omnium floreret, aut Attica illa uetus, non admodum ei dissimilis, oblectauit. Hi sane omnes, ut est ante dictum, sermonis proprietatem magis, quam dicendi tropos adamauerunt: tropos autem, ut condimenta, orationi insperferunt: uerborum autem compositionem omnes eandem fere affectarunt, simplicem, minimèq. accuratam. neque uero in sententiis figura aliqua exornandis tantum diligentia posuerunt, ut supra communem, uulgoq. tritam, atque ab omnibus usurpatam dicendi rationem efferrent. Itaque eas uirtutes, quas necessarias uocauimus, illorum omnium habet dictio. est enim & pura, & perspicua, & breuis, satis proprium cuiusque dialecti characterem seruans. eas autem dicendi uirtutes, quas adscititias nominauimus, quibus

omnis

DE THUCYDIDIS HISTORIA

omnis oratoria uis maxime sit perspicua, neque omnes, neque summa diligentia conquiritas, sed paucas admodum, breuiterq. adhibuerunt. intelligo autem sublime illud orationis genus, magniloquentiam, uenustatem, maiestatem. neque quisquam est, uno excepto Herodoto, qui in oratione induxerit illud, quod Græci rhetores *τόνον, & βάρος*, nos intensionem, aut contentionem, & pōdus possumus appellare; neque *παράβολος* ullum, quo animi affectiones excitarentur; neque spiritus illos magnos, & certaminibus aptos, ex quibus illa dicendi species conformatur, quæ græce *δενότης* dicitur, latine, uim in dicendo, possis nominare. Herodotus autem & in uerborum delectu, & in compositione, atque in ipsa figurarum uarietate longe ceteris excelluit, & ita suam orationem instituit, ut uel optimæ poesi solutam orationem similem faciat, propter suadellam illam, & uenustatem,

K ac

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ac ad summum usque perductam uoluptatem. qui ne illas quidem maximas, quas diximus, & præclarissimas dicendi uirtutes omisit, præter genus illud certaminibus aptum. idq. siue quòd natura ab eo dicendi genere abhorrebat, siue quòd suis quibusdam rationibus adductus, sponte illud, tanquam historiis minime accommodatum, contempsit. is enim, neque concionibus multis, neque aliis ad contentionem accommodatis orationibus utitur, neque ullam ad concitandos animorum motus, & res augendas, amplificandasq. uim habet. huic, atque aliis, quorum superius est facta mentio, superueniens Thucydides, cum, quas quisque dicendi uirtutes haberet, uidisset, ipse propriam quandam dicendi formam, ab aliis non animaduersam, prius in historiam induxit, in electione quidem uerborum, cuique genti peculiarem, & obsoletam ac peregrinam dictionem,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

tionem, communi, suoq. tempore usitatae linguae anteponens: in iungendis autem, inter seq. aptandis maiorum, aut minorum uocum particulis, grandem, austeram, grauem, & litterarum asperitate aures ferientem compositionem, profuauit, molli, & concinna, nihilq. in se asperitatis habente, consecutus est. In figuris autem adhibendis, quibus in primis uetustiores superare contendebat, nimiam diligentiam posuit. Totos autem uiginti septem annos in illis octo libris, quos solos reliquit, immutandis consumpsit. quos assidue peruolutans, & singulas locutionum particulas limabat, nunc ex uno nomine orationem conficiens, rursusq. in nomen orationem contrahens: interdum uero, quod uerbum est, pro nomine usurpans, ac rursus nomen uerbum faciens, atque omnem eorum usum peruertens: ita ut, quod proprium est, eo pro appellatiuo abutatur, quod uero

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

est appellatiuum, pro nomine proprio usurpet. insuper uerba patiendi actiua facit, quæ uero actionem notant, iis ipse passionem attribuit. porro eorum, quæ multitudinis, quæ uel unius numero esse ferri debent, naturam commutat, atque alia de aliis dici cogit; marem significantia femineo sexui coniungit; ea uero, quæ sub femina genere comprehenduntur, maribus attribuit. quæ autem neutrius sunt generis, ita his connectit, ut tota naturalis illa coaptatio & consecutio diuagetur. nominum & participiorum casus ab eo, quod significare debet, ad id, quod iam est significatum, & contra quod iam est significatum, ad significans transfert. In coniunctiuis autem, ac præpositiuis particulis, iis præsertim, quæ uocabulorum uires distinguunt, poetica prorsus utitur licentia. Iam in eo facile figuras reperire licet, personarum auersiones, & temporum commutationes, & differentias

DE THUCYDIDIS HISTORIA

tias localium notationum, quæ sunt præter consuetudinem usurpata, & præ se ferunt solœcismum. Præterea, quot in ipso res uideas pro corporibus, & corpora uicissim pro rebus sumi? in enthymematibus uero, in quibus interpositiones cum multæ sint, longo intervallo suam consecutionem referunt, quàm sunt omnia tortuosa, quàm perplexa, & ad explicandū difficilia, atque alia his similia? non paucas autem figuras. etiam theatrales ab eo usurpatas inuenias, ut paria paribus relata, ad nominationes, oppositiones. quibus nimis frequenter usus est Gorgias Leontinus, Polus, Lycimnius, & multi alii, qui eodem tempore floruerunt. illa uero huic nostro nimis sunt familiaria, quæ facile in eo licet animaduvertere, studium scilicet in ea re, ut paucissimis uerbis quamplurimas res comprehendat, multasque in unum sententias cogat, ac tum maxime auditorem, cum expectat adhuc

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
aliquid, relinquat. quo fit, ut breuitas
obscuritatem pariat. sed ut hæc paucis
comprehendam, quattuor esse in Thucy-
dide animaduerti ueluti instrumenta eius
generis dicendi, quo ille potissimum de-
lectatur, poeticam quandam in uocabu-
lis licentiam; in figuris multiplicem ueri-
tatem; harmoniæ & concentus asperita-
tem quandam; figurarum *τάχος*, quæ à
non nullis acceleratio uocatur. In colori-
bus autem, orationisq. ornamentis, du-
rus est, & acerbus, densus, austerus, ue-
hemens, grauis, terribilis, atque in pri-
mis affectionibus mouendis peraccommo-
datus. Talis quidem est Thucydides in
suo illo charactere, & forma dicendi, qua
ceteros antecedit. Cum autem & institu-
rum eius, & facultas una decurrunt, per-
fectam, absolutamq., atque adeo diui-
nam orationem efficit. cum uero non est
par uiribus, propter dicendi celeritatem,
quam ubique non præstat; oratio fit ob-
scura,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.
scura, uitia quædam, quæ minime dece-
ant, secum afferens. Nam præclara illa,
rebusq. in omnibus necessaria præcepta,
quibus traditur, qua ratione sic peregrini
ac nouatis utendum, ac quatenus illa
sint assumenda, non per omnes historiæ
partes seruauit. Iam, cum hæc ueluti
per capita attigerimus, superest ut iam
ad ea demonstranda nostra delabatur ora-
tio. Neque uero est consilium, ita de sin-
gulis separatim Thucydidis dicendi for-
mis, sermonem facere, ut illius uerba
subiungam, sed diuersis, uariisq. ex lo-
cis particulas quasdam sumere narratio-
nis, & orationum, hisq. causas appone-
re, ex quibus facile cognosci queat, qui-
bus in locis tam in rebus ipsis, quam in
uerbis bene, male uel se gesserit. sed il-
lud iterum abs te, Q. Aeli, atque ab aliis
elegantis doctrinæ sectatoribus, si qui
forte hæc legent, maiorem in modum pe-
to, ut susceptum à nobis consilium per-
pendant.

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

pendant: nihil enim nos aliud conamur, quam ut characterem Thucydidis ostendamus, ac simul omnia, animaduersione digna, quæ illi contigerint, comprehendamus. quæ omnia cum facimus, nihil omnino, præter eorum, qui ad huius se uiri imitationem componere uolunt, utilitatem, propositum habemus. Itaque in ipso statim proœmii exordio hac utens propositione, bellum scilicet Peloponnesiacum, de quo scripturus erat, omnium, quæ antea gesta essent, fuisse maximum, hæc ad uerbum scribit. Ac bella quidem ante gesta, atque his uetustiora, plane in apertum produci, temporis longinquitas uetuit. sed, quantum ex signis quibusdam colligere licet, equidem, hæc à uetustissima origine repetens, magnas fuisse illorum res, neque in bello, neque aliis in rebus existimo. nam in ea, quæ nunc Græcia appellatur, perpetuum olim incolas domicilium habuisse, non uidetur.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

detur. nam cum à maiore aliqua multitudine coactus suam quisque patriam facile relinqueret, persæpe migrationes fiebant. quippe cum nulla adhuc inter eos negotiatio esset, neque ullum citra formidinem uel terra, uel mari commercium haberent: sed eò usque suis rebus uterentur, quatenus ad uitam satis esse existimarent, pecuniæ copiam non habentes, neque terram ferentes.

desunt non pauca.

Ἰδὲ λαμβάνει ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους. κατὰ φρονήσαντες οὐδ' αὐτῶν καὶ ἐμβοήσαντες ἀδρόοι ὄρμησαν ἐπ' αὐτούς: hoc est: abiecto seruiliq̃ue animo, ut qui contra Lacedæmonios proficiscerentur. eos igitur contemnentes, sublato clamore confertim impetum in eos fecere. Multo autem hæc circuitio erat utilior futura, si ipse, non hoc, quo fecit, pacto eam comprehendisset, sed

L com-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
 communiorem & utiliore[m] secutus fuisset
 rationem; atque ita hæc uerba collo-
 casset, ut extremam cum prima parte con-
 iungeret, quæ uero in medio iacent, ea
 reiicerentur in sequentem locum. hoc
 sane pacto contorta, & grauior est ora-
 tio; multo uero fuisset clarior, & iucun-
 dior, hoc ordine collocata. τῷ δὲ Λακεδαι-
 μονίων οὐκ ἔτι ἀπελθεῖν, ἢ περὶ πῶς διωα-
 μόνων, ὅτι οὐκ αὐτοὶ οἱ φίλοι βραδυτέρως ἤδη, συ-
 σραφέντες καὶ ἐμβόησαντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀ-
 θρόοι. ἐκ τε τῆς ὁφείας, τὸ θάρρε' ἔχοντες, ὅτι πο-
 λυπλάστοι ἦσαν, καὶ ἐν τῇ μηκέτι δει-
 νοῦς αὐτῶν ὁμοίως σφίσιν φαίνεται, κατὰ φρονήσαν-
 τες, ἐπεὶ δὴ ἐκ τοῦ ἀξία τῆς προσδοκίας ἐπε-
 σπόνδισαν, καὶ ἔχον ὑπόληψιν ὅτι πρῶτον ἀπέβαι-
 νον, τῇ γνώμῃ δεδωλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίαις.
 hoc est: Cum Lacedæmonii non iam am-
 plius abire, aut irruere in illos possent,
 grauis armaturæ milites tardiores eos ef-
 fe factos animaduertentes, collectis uiri-
 bus, ac clamore sublato, confertum in il-
 los

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

los impetum fecerunt. ex quo fiebat, ut,
 cum se plurimos esse cernerent, animus
 etiam accederet, & cum non æque, ac
 ipsi essent, fortes illos arbitrantur, con-
 temptui haberent. quandoquidem non
 statim, quæ expectauerant, experti sunt.
 ut, cum primum in terram descenderent,
 putabant, deiecti animo tanquam aduer-
 sus Lacedæmonios pugnaturi. Detracta
 hac tota circumscriptione, reliqua om-
 nia nominibus ac figuris maxime accom-
 modatis comprehendit, neque ullam,
 prope dixerim, aut ad orationem, aut
 ad res spectantem uirtutem prætermisit.
 quas quidem uirtutes denuo enumerare
 nihil necesse est. in septimo autem libro
 extremam Atheniensium, & Syracusanorum
 naualem pugnam narrans, sic & uer-
 bis & figuris in explicandis rebus usus est.
 ὁ δὲ Δημοθένης, καὶ Μένανδρος, & Εὐθύδημος,
 ἔτοι γὰρ ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέ-
 βησαν ἄραντες ἀπὸ τῆς ἐαυτῶν στρατοπέδου τοῦ ἐκ-
 τέρου

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

πλεον ὁρὸς τὸ ζεῦμα τῆ λιμνῆς, καὶ τὸν κατὰ λη-
φθέντα διέκωλον βουλόμενοι βιάσασθαι εἰς τὸ ἐ-
ξω. περὶ ξαλγόμενοι δὲ οἱ συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμ-
μαχοι ναυσὶ πῶς πλοισίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ πλε-
τερον κατὰ τε τὸν ἐκωλον μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον,
καὶ κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμνῆς, ὅπως πανταχό-
θεν ἅμα πρὸς πτόιν τοῖς ἀθλῶαίσι. καὶ ὁ περὶ τοῦ
αὐτοῖς, ἅμα πρὸς βουθῆ, ἥ περ ἐπὶ αἱ νῆες κατήχονεν.
ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς συρακυσίοις. Σικανὸς μὲν
καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἐκάτερος τοῦ παντός ἔχων.
Πυθὴν δὲ ἐπὶ Κορίνθιοι τὸ μέσον. ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθη-
ναῖοι προσέμισγον τῷ ζεύματι, τῇ μὲν πρώτῃ ρύ-
μη ἐπιπλέοντες, ἐκράγην τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς
αὐτῶν. ἐπὶ φῶντο λύειν τὰς κλήσεις. μετὰ δὲ τῷ-
το, πανταχόθεν σφίσι τῶν συρακυσίων καὶ ξυμμά-
χων ἐπιφερομένων, οὐ πρὸς τὸ ζεύματι ἔτι μόνον
ἢ ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμνῆς ἐγίνετο.
καὶ ὡς καρτερά, ἐπὶ αἱ ἐτέρα τῶν πρὸς τὸν. πολ-
λὴ μὲν γὰρ ἐκατέρωθεν πρὸς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ναυτῶν ἐς
τὸ ἐπιπλεῖν, ὅπότε κελύδεται, ἐγίνετο. πολλὰ δὲ
ἢ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς πρὸς
ἀλλήλους. οἷτε ἐπιβάται ἐξ ἐκαστοῦ, ὅτε πρὸς-
πέσοι ναῦς νηὶ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ κατὰ σρω-
ματος

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

μάτος τῆς ἄλλης τέχνης, πᾶς τέ τις ἐν ᾧ προσετέ-
ται, αὐτὸς ἐκαστος ἠπειγέτο πρῶτος φαίνεσθαι.
ξυμπεισσομένων δὲ ἐν ὅλῳ πολλῶν νεῶν, πλείους γὰρ
δὴ αὐταὶ ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμάχησαν. βραχὺ γὰρ ἀπέ-
λιπον ξυμμάχου διακόσιαι γινέσθαι, αἱ μὲν ἐκ-
βολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ἀνακρέσας, ἐπὶ ἐκπλε-
οί, αἱ δὲ πρὸς βολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηὶ
πρὸς πρὸς, ἢ διὰ τὸ φεύγειν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλε-
σα, πυκνότεραι ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον πρὸς φέ-
ροιο ναῦς οἱ ἀπὸ τῶν κατὰ σρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις,
καὶ τοξόμασι, ἐπὶ λίθοις, ἀφθόνως ἐπὶ αὐτῶν ἐχρῶν-
το. ἐπειδὴ δὲ πρὸς μίξιαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας
ἰόντες, ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν.
ξυμπεπληγμένων τε πολλὰ διὰ τὴν σινοχωρίαν, τὰ
μὲν, ἄλλοις ἐμβελιγμένοι, τὰ δὲ αὐτῶν ἐμβελιγ-
ται. δύο τε πρὸς μίαν. καὶ ἔτι, ἢ καὶ πλείους ναῦς
κατὰ ἀνάγκην ξυμπεπληγμένοι. καὶ τοῖς κυβερνήταις,
τῶν μὲν φυλακῶν, τῶν δὲ ἐπιβουλῶν, μὴ κατὰ ἐν ἐ-
καστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν πρὸς εἶναι. ἐ-
πὶ τὸν κύκλον μέγαν ἀπὸ πολλῶν νεῶν ξυμπεισσομένων,
ἐκπλεῖν τε ἅμα, καὶ ἀπὸς ἐρησιν τῆς ἀκοῆς, ὡς οἱ
κελύδεται φθέγγονται, παρέχον. πολλοὶ γὰρ δὴ πα-
ρακλύδεται, καὶ ἀκοῇ ἀφ' ἐκατέρων τοῖς κελύδεται,
κατὰ

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

κατὰ τὴν τέχνην, καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονηκίαν
ἐγένετο. τοῖς μὲν ἀθληαῖοις, ἐιάζεσθαι τε τὸν ἑκ-
πλοῦν ὑπὸ βούντες, ἔπειτα τῆς ἐς τὴν παρὶδασω-
τηρίαν, νῦν εἰποῖτε καὶ αὐτοὶς πορθύμως ἀντιλαβέ-
σθαι: τοῖς δὲ συρακουσίοις, ἔξυμμάχοις, καλὸν εἶ-
ναι, καλύσαι τε αὐτὲς διαφυγεῖν, καὶ τὴν οἰκίαν ἐ-
κείνης παρὶδανικήσαντας ἐπαυξήσαι: καὶ οἱ συρα-
τηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ τινα που ὀρῶν μὴ κατ'
ἀνάγκην πορύμηναι κρεόμενον, ἀνακαλῶντες ὀνομασ-
τὸν ξίηραρχον, ἡρώτων. οἱ μὲν ἀθληαῖοι, ἐς τὴν πο-
λεμιοτάτῃ γλῶ, οἰκειότεραν ἤδη τῆς ἐδὲ ὀλίγου
κεκτῆμενης θαλάσσης ἡγέμενοι ἀποχωροῦσιν. οἱ δὲ
συρακέσιοι, εἰ ἐς σαφῶς ἴσασι πορθυμέμεν ἀθη-
ναίους παντὶ ἔοπα διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ φύγον-
τας φύγυσιν, ὅ, τε ἐκ τῆς γῆς περὶ ἀμφοτέρων,
ἰσορρόπη τῆς ναυμαχίας κατεστηκίης, πολλὴν τὸν
ἀγῶνα καὶ ἐύεσασιν τῆς γνώμης εἶχε. φιλονηκῶν μὲν,
ὁ αὐτόθεν πρὸς τοῦ πλείονος ἤδη καλοῦ. δεδιότες δὲ
οἱ ἀπελθόντες, μὴ τῶν παρόντων ἔτι χεῖρω πράξω-
σι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμένων τοῖς ἀθληαῖοις ἐς
τὰς ναῦς, ὅ, τε φόβος ἡ ἰσχυρὸς τοῦ μέλλοντος, ἐδὲν
ἐοικώς. καὶ διὰ τὸ ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς
ναυμαχίας ἐκ τῆς γῆς ἡ ἀγῶναζοντο ἔχον. δι' ὀλίγου
γὰρ

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

γὰρ ἔσης τῆς θείας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκο-
πούτων, εἰ μὲν τινες ἰδοῖεν πῶς τοὺς σφετέρους ὅπι-
κρατουῦτας, ἀνεδάρσῃσαν τε αὐτὸν, ἔπειτα ἀνάκλη-
σιν θεῶν, μὴ σερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐξέπον-
το. οἱ δὲ ὅτι τὸ ἡσώμενον βλέφαντες ὀλοφερμῶτε
ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο. καὶ ἀπὸ τῆς δρωμένων τῆς
ὀφείας, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον, τῆς ἐν τῇ ἐργῇ
δελουῦτο. ἄλλοι δὲ ἔπειτα ἀντίπαλόν τι τῆς ναυ-
μαχίας ἀπιδόντες διὰ τὸ ἀκρίτως ξυμχεῖς τῆς ἀ-
μίλλης. καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ πει-
θεῖς ξυμπαρόντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διη-
γον. αἰεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον, ἢ διέφουον, ἢ ἀπώλλυτο.
ἡ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ στρατοματὶ τῆς ἀθληαῖων, ἕως
ἀγῶμαλα ἐναυμάχου, πάντα ὁμοῦ ἀκούσαι ὀλο-
φύμους, βοῆς, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα ὅσα ἐν
μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον, πολυειδῆ ἀ-
ναγκάζοιτο φθίγγεσθαι. ὅρα πᾶσι δὲ καὶ ὅτι
τῆς νεῶν αὐτοῖς ἐπαχον. πρὶν γὰρ οἱ συρακούσιοι,
καὶ οἱ ἐξυμμάχοι ὅπιπολὺ ἀντιχέσης τῆς ναυμαχίας,
ἐξεβάν τε τοὺς ἀθληαῖους, ἔπειτα κέμενοι λαμπαῖς,
πολλῇ κραυγῇ, καὶ διακελεύσιν ἡγέμενοι, κατε-
δίωκον ἐς τὴν γλῶ. τότε δὲ, ὁ μὲν ναυτικός στρατός,
ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέωροι ἐάλωσαν, κατενε-
χθέντες

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

χθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς
ἐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ μίας ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε
καὶ σὸν πάντες δυσαναχετουῦντες τὰ γιγνόμενα,
οἱ μὲν ὅπῃ τὰς ναῦς παρεβόθων, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοι-
πὸν τοῦ τείχους, ἐς φυλακὴν. ἄλλοι δὲ οἱ πλείστοι
ἤδη πρὸς αὐτοὺς ὅπῃ σωθήσονται, διεσκόπουν.
ὡς τε ἐν τῇ παρατείχῃ, οὐδεμίας δὴ τῆς συμπα-
σῶν ἐλάσων ἐκπλήξιν. ὡς ἀπλήσιά τε ἐπεπών-
θησαν καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν πύλῃ. διαφθαρεῖσιν
γὰρ τῶν νεῶν τοῖς λακεδαιμονίοις, πορσαπόλλυτο
αὐταῖς, καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. Ἐ-
τότε τοῖς ἀθλιωαίοις ἀνέλπισον ὡς τὸ κατὰ γλῶσσαν
θήσεσθαι, ὡς μή τι πρὸς λόγον γίνηται. χρομύνης
δ' ἰχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν νεῶν ἀμφο-
τέροις, καὶ ἀνθρώπων ἀπολομένων, οἱ συρακούσιοι
καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπικρατήσαντες, τότε ναυάγια,
καὶ τὰς νεκρὰς ἀνείλοντο, ἔαποπλεύσαντες πρὸς
τὴν πόλιν, ἔσπαλλον ἔστησαν. hoc est, Demo-
sthenes autem, & Menander, & Euthy-
demus, qui duces in Atheniensium na-
ues conscenderant, cum se loco mouis-
sent, sine mora ad portus fauces, captas
iam & occupatas, adnauigarunt, ut per
uim

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

uim sibi exitum pararent. quibus Syra-
cusani, eorumq. focii, cum totidem na-
uibus occurrerunt. ac primum quidem
partem illarum ad exitum custodiendum
collocarunt, altera totum undique por-
tum tutabantur. quod eo faciebant, ut
omni ex parte à peditatu adiuti, quocun-
que in loco naues constitissent, in Athe-
nienfes irruerent. Præerant autem clas-
si apud Syracusanos Sicanus, & Agathar-
chus, alterum uterque totius exercitus
cornu tenens. Pythen, & Corinthii me-
dium habebant. Atque Athenienfes qui-
dem alii, postquam ad fauces subiere, pri-
mo impetu nauium, quæ ad eum locum
erant, potiti, claustra conabantur aperi-
re. sed mox, inuectis in eos undique Sy-
racusanis, ac fociiis, non iam pro angu-
stiiis exitus tantum, sed etiam intra por-
tum nauale prælium gerebatur; quod qui-
dem omnium, quæ ante facta essent, atro-
cissimū fuit. Magnum enim erat utrius-

80809

M

que

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

que partis nautarum studium ad naues in
hostes impellendas, cum iuberentur, ma-
gna gubernatorum artis æmulatio, mu-
tuaq. contentio: eorum autem, qui na-
ues conscenderant, hæc erat cura, ut, si
navis in nauem incurreret, ne ii, qui in
tabulatis insiscebant, reliquorum destit-
uerentur artificio: ac quisque in eo, quæ
fortitus erat, loco primus esse contendebat.
Ceterum, multis non magno in spa-
tio nauibus inter se concursantibus, ac
prælio decertantibus, cum paulo ducen-
tis essent pauciores, rari fiebant excur-
sus: propterea quod neque progredi, ne-
que inhiberi naues possent, sed frequen-
tiores implicationes, ut quæque, siue fu-
giendo, siue alteri accusando, in alteram
incidisset. interea uero dum naues mu-
tuo sibi occurrerent, ii, qui in tabula-
tis erant, missilium, sagittarum, saxorum
ingentem in illos uim coniciebant. cum
uero conferebantur, milites, commissa
sup M pugna,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

pugna in aduersariorum naues insilire co-
nabantur. fiebat autem locorum angus-
tiis, ut, dum alterutri una ex parte ho-
stes adorirentur, ipsi altera ex parte in-
uaderentur, ac duæ interdum naues, ali-
cubi etiam plures, necessario inter se cō-
plicarentur, cum gubernatores partim
adoriendis aliis, partim sibi cauendo non
una in parte, sed multis in locis circumsi-
sterent. magnus autem erat multarum in-
ter se concursantium nauium strepitus,
qui & terrorem nautis incutiebat, & ea-
rum rerum, quæ à præfectis iuberentur,
auditum auferebant. Multa enim utra-
que ex parte adhortatio, & ingens præfe-
ctorum clamor exaudiebatur, tum ex ar-
te gubernatoria, tum ex præsentī conten-
tione uincendi: cum Athenienses quidem
suos, ut exitum sibi per uim pararent, ma-
gno clamore incitarent, utq. si unquam
alias, nunc maiore studio ac contentione
pro incolumi in patriam reditu elabora-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

rent : Syracusanis uero ac sociis pulchrum uidebatur prohibere, ne sui fugam caperent, sed uincendo suam quisque patriam honestaret. præterea uero duces ipsi utriusque partis, si quam nauem nulla necessitate coactam cedere animaduertissent, trierarchum nomine appellabant. atque Athenienses quidem ita percunctabantur, num terram inimicissimam magis hospitalem, quam mare non exiguo labore partum, arbitraretur? Syracusani uero, num Athenienses, quos certo sciret de fuga omnino cogitare, hos fugientes ipse fugeret? Interea, dum isti æquo Marte nauali pugna decertant, utrorumque peditatum ingens certamen, & animi contentio tenebat, Syracusanis quidem maioris comparandæ gloriæ cupiditate incensis, Atheniensibus uero ne secum peius, quam antea ageretur, mediocriter timentibus. Nam cum omnis in nauibus Atheniensium spes esset, tan-

1103

2 M

tus

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

tus illorum animos, quantus nunquam fuit, futuri timor occupabat. quoniamque certaminis exitus anceps uidebatur, ideo pugnam è terra spectare cogebantur. Nam cum esset propinquum spectaculū, & omnes pariter eodem intuerentur, si qui suos alicubi uincentes aspexissent, animos attollebant, & ad Deorum opem implorandam, ne se desererent, conuertebantur. qui uero suos superari uidebant, ii magno cum eiulatu lugebant, adeo ut magis ex earum rerum aspectu, quam illi ipsi, qui in opere uersarentur, animum abicerent. Erant, qui, cum anceps certamen uiderent, aduersariis acriter resistentibus, ipso corporum motu animi affectionem imitarentur, præque metu modo huc, modo illuc corpore nutarent; ut ærumnam ex eo maximam sustinerent. assidue enim exiguum intra spatium aut fugiebant, aut trucidabantur. licebat autem ex Atheniensium exercitu,

101

quàm

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

quàm diu æquo Marte pugnabatur, omnia simul exaudire, lamentationes, clamores, uictores, uictos, & alia eiusmodi, quæ magno in periculo magnus exercitus multis modis clamare cogitur. His æqualia & iis eueniebant, qui in nauibus erant. ceterum Syracusani, ac socii, cum inter eos diu pugnatum esset, Atheniensium classem in fugam uertunt, strenueq. inuecti magno clamore & adhortatione terram uersus persequuntur. tunc ex nautico exercitu, alia atque alia parte, quicunque in alto capti non erant, in castra se receperunt. pedites autem non iã diuersi, sed uno eodemq. impetu, ea, quæ iam euenerant, & luctu & gemitu prosequentes, partim ad subueniendum nauibus, partim ad reliquam murorum partem tuendam contendunt. alii, quorum maxima erat pars, iam, quæ sibi salutem parent, pro se ipsis circumspectant. fuit autem eo tempore tantus pavor, ut maior

DE THUCYDIDIS HISTORIA

ior nunquam extiterit. Ac tale quiddam passus sunt, quale ipsi fecerunt ad Pylum, ubi Lacedæmonii, amissa classe, perierunt. nam cum Lacedæmonii naues amississent, homines etiam ipsos, qui in insulam descenderant, una perdiderunt. ac tum quidem Athenienses, nisi quid inopinatum accidisset, omnem in terra salutem desperabant. Post gestam acerrime hanc naualem pugnam, in qua multæ naues ex utraque parte, multi uiri perierunt, Syracusani, eorumq. socii uictoria potiti, naues etiam fractas & casorum corpora obtinuerunt, reuectiq. ad urbem, trophæum erexerunt. Hæc quidem, hisq. similia digna mihi imitatione in hoc scriptore uisa sunt, in quibus & magnificentiam, & uenustatem, & grauitatem, atque alias uirtutes, hisce rebus accommodatas, perfectissime adhibitas iudicauim, coniectura inde ducta, quod omnium hominum mentes hoc dicendi genus maxime affi-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

afficit. neque uero expers illud rationis iudicium, quo iucunda, molesta ue percipimus, hoc auersatur, neque rationis particeps, qua, quid in quaque sit arte pulchrum, dignoscimus. neque est quisquam, aut ex iis, qui non admodum sunt in ciuilibus orationibus exercitati, qui dicere possit, quibus aut uerbis, aut figuris offendatur; aut ex iis, qui sunt exquisiti, quiq. multorum inscitiam contemnunt, qui dictionis huius apparatus accusare queant. sed eadem erit & multitudinis, & peritorum sententia. ille enim ex imperita multitudine homo idiota, & inscius, molesto illo, & graui, & obscuro dicendi genere non offendetur. ille autem, qui raro inuenitur ac non ex uulgari aliqua disciplina factus artifex, humile illud, minimeq. generosum, & inconcinnum genus non damnabit, quo fit, ut tam illud, quod rationis est expers, quam quod particeps, iudicium consentiat.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

tat. à quorum utroque omnia, quæ ad artes attinent, iudicari uolumus. * Ego uero non uideo, quo pacto illa, quæ magna, atque admirabilia quibusdam uidentur, laudibus afficiam; quæ, tantum abest, ut primas illas, maximeq. communes habeant uirtutes, ut, cum & nimiam, & inanem diligentiam præferant, neque iucunditatem, neque fructum afferant. ex quibus pauca quædam exempla afferam, simul & causas, cur à uirtutibus ad uitia declinarint, commonstrabo. Atque in tertio quidem libro, ubi crudelia illa, atque infanda facinora, quæ in Corcyrensi seditione contra potentissimos quosque à populo commissa sunt, enarrans, quousque intra communis, usitataq. linguæ terminos mansit, perspicue omnia, breuiter, pleneq. dixit: sed simul atque tragico more communes Græcorum calamitates exaggerare atque amplificare incipit, animoq. extra res con-

N fuetas

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

fuetas uagatur, longe se ipso fit deterior.
sunt autem de illo priore genere hæc,
quæ uix errata esse quisquam opinetur.
Κερκυραῖοι δὲ αἰθόμιοι τὰς τε ἀττικὰς ναῦς προσ-
πλεύσας, τὰς τε τῶν πολεμίων οἰχομύδας λαβόν-
τες τὰς τε μεσσηνίας, ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πλεόντε-
ρον ἔξω ὄντας. καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαν-
τες, ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν ὕλλαικὸν λιμένα ἐν ὅσῳ
περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴτινα λάβοιεν, ἀπέ-
κτεινον. καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσας ἐπεισαν ἐσβλήσαι ἐκ-
βιβάζοντες, ἀπεχώρησαν. ἐς τὸ ἡραίον τε ἐλθόντες,
τῶν ἱκετῶν ὡς πενήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποχρεῖν ἐ-
πεισαν. καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ
πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι ἐκ ἐπείσθησαν, ὡς εἰρῶν τὰ
γινόμενα αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους, καὶ ἐκ τῶν δέν-
δρων τινὲς ἀπήγοντο. οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδυῶντο,
ἀνηλουῦτο. ἡμέρας τε ἑπτα ἃς αἰθόμιοις Ευρυμέ-
δων, ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε, οἱ κερκυραῖοι
σφῶν αὐτῶν τὰς ἐχθρὰς δοκουῦντας εἶναι, ἐφόνδον,
τὴν μὲν αἰτίαν ὑπεφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύ-
ουσιν. ἀπέθανον δὲ τινες ἐξ ἰδίας ἐχθρᾶς ἑνεκα, καὶ
ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόν-
των. πάντα τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

ἐν τῷ τοῖστω γίνεσθαι, ἐδὲν ὅτι ἐξυῶβη καὶ ἐτι
περατῆρω. καὶ γὰρ πατήρ παιδὰ ἀπέκτεινε, ἔα πὸ
τῶν ἱερῶν ἀπεισῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐπλεόνοντο. οἱ
δὲ τινες καὶ περιποδομηθέντες ἐν τῷ Διονύσου τῶν
ἱερῶν, ἀπέθανον. οὕτως ὡμὴν σάσις περιχώρησε. καὶ
ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς, πρῶτη ἐγλύετο, ἐπει
ὑπερόν γε καὶ πᾶν, ὡς εἰπεῖν τὸ ἐλλωικὸν ἐκινήθη,
διαφορῶν ὑσῶν ἑκαστοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων πο-
σάταις τὰς αἰθωαῖας ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις
τοὺς λακεδαιμονίους. hoc est; Corcyrenses
uero, ubi inimicas discedentes, & Atti-
cas naues aduentantes sensere, in urbem
Messenios, qui prius extra erant, indu-
cunt; nauibusq. , quas expleuerant, ius-
sis Hyllaicum adire portum, dum circū-
uehuntur, si quem hostium nacti essent,
occidebant. illis uero, quibus, ut in na-
ues ingrederentur, persuaferant, eiectis,
abierunt; atque in Iunonis templum de-
lati, cum ex supplicibus circiter triginta,
ut iudicium subirent, persuasissent, om-
nes morte damnarunt. quæ cum ceteri

DIIONYSII HALIC. IVDICIUM

supplices uidissent, qui persuasi non fuerant, in eodem se fano mutuo interemerunt; quidam se ex arboribus laqueis suspende-
runt: omnes, ut cuique licuit, sibi mortem consciuerunt: Corcyrenses autem septem intra dies, quibus Eury-
medon cum sexaginta nauibus est com-
moratus, illos inimicos rati, occiderunt,
crimini dantes, quod statum popularem
dissoluerent. quidam etiam ob priuatas
inimicitias, quidam & à debitoribus, cre-
ditarum pecuniarum causa, interfecti.
nullum denique mortis genus non uiseba-
tur: nec fieri quidquam in huiusmodi ca-
su solet, quod tum non euenerit; immo
uero maiora etiam contigerunt. nam pa-
ter filium trucidabat: homines à templis
ad necem abstrahabantur: atque adeo
intra ipsa necabantur. alii se in Bacchi de-
lubro cum muniissent, obiere. eo usque
cruenta hæc seditio processit; ob id quo-
que uisa maior, quod prima hæc apud
eos

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

eos exitit. nā postea in omni prope Græ-
cia grassata est, ubique factionibus exor-
tis, cum ii, qui principes in populo essent,
Athenienses, optimates uero Lacedæmo-
nios accerferent. Quæ uero his adiungit,
perplexa sunt, atque eiusmodi, quæ non
facile percipi possint, quæque figurarum
nexus quosdam, solæcismis similes, aliaq.
eius generis non pauca habent: quorum
nec illa ætate, neque uero post, cum ma-
xime ciuilis floreret eloquentia, & dicēdi
uis, ullus erat usus. atque ea nūc ostendā.
ἐξασιάζετο οὐδὲ τὰ τῶν πόλεων, & τὰ ἐφυσερίζον-
τά που, πύσει τῶν προσηγοριῶν, πολὺν ἐπέφερε
τὴν ὑπερβολὴν ἢ καὶ ἐοῦσαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ὅτι
χειρήσεων ὡς τεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀποπεία.
hoc est: Agitati sunt itaque seditionibus
status ciuitatum, & ea, quæ post fuerūt,
eorum, quæ acta essent, auditione ma-
gna in animis accessio facta est ad nouas
res moliendas, uel aggrediendi solertia,
atque artificio, uel ultionis insolentia.

In

In

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

In his in prima illa membri parte, nulla necessitate coactus, circumlocutione usus est, cum dixit, *ἑσασιάζετο οὐδ' τὰ τῶν πόλεων*: quod perinde est, ac si latine dicas: ea igitur, quæ urbium erant, tumultuabantur. quod multo sane melius erat hoc modo: *ἑσασιάζον αἱ πόλεις*, ciuitates tumultuabantur. quod deinde sequitur, *καὶ τὰ ἐφισκρίζοντά που*, non potest coniici, quid sibi uelit. sic uero magis fuisset perspicuum, *αἱ δὲ ὑπερῆσαι πόλεις*: ciuitates, quæ post fuerunt. quibus subiungit, *ἐπὶ αὐτοῖς τῶν προηρομένων πολλὰ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν εἰς τὸ καινοῦν αἰτὰς διανοίας*. uult enim ita dicere: ii uero, qui posteriores fuerunt, cum res ab aliis gestas audiebant, magis ad res nouas excogitandas incitabantur. in his, si structuram demas, ne nominum quidem figuræ audientibus iucundæ sunt. His postea aliud caput adiungit, quod poetico, aut potius Dithyrambico apparatus magis, quàm huic

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

huic loco, uidetur conuenire. *τῶν τε ἐπιτεχνήσεων καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία. καὶ τὴν εἰωθῆσαν τῶν ὀνομάτων ἀξίωσιν εἰς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαίῳσει*. hoc est: & aggressionum artificio, & ultionis insolentia usitatis rerum uocabulis ad excusationem immutatis. Quod autem in hoc perplexo atque implicato nexu intelligi uult, tale est. multa illis est facta accessio ad cognoscendam rem aliquam nouam, quæ ad aggressionū artes, & ad exquisitas pænas ualeat. quæ uero uulgo rebus uocabula tribuebantur, ea ipsi, cū alia ratione res ipsas appellare uellent, immutabant. nā hæc uerba, *ἐπιτεχνήσεις* & *τῶν τιμωριῶν ἀτοπία*. & *ἡ εἰωθῆσα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις*, & *ἡ εἰς τὰ ἔργα ἀντήλλαξις*, periphraσι cuidam poeticae sunt accommodatiora. quibus addit etiam figuras istas theatrales, *τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίδη, μέλλησις δὲ προμηθεύς, δειλία δὲ ἀρετής*: hoc est: temeritas enim irrationalis, fortitudo amicorū

amans

DIIONYSII HALIC. IYDICIVM

amans uocabatur; considerata cunctatio,
honestas formido. Hæc utraque eas figu-
ras habent, quæ paria paribus, similia si-
milibus referunt, quibus epitheta orna-
tus caussa accedunt. talis autem fuisset
necessaria, minimeque theatra figura:
*τιμὸν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν, τιμὸν δὲ μέλλη-
σιν δειλίαν.* hoc est temeritatem illi qui-
dem fortitudinem, cunctationem autem
timiditatem ignauiamque. nominabant. at-
que his quidem ea etiam, quæ subsequun-
tur, similia sunt. *τὸ δὲ σώφρον, τὸ ἀνάνδρου παρά-
ρημα; καὶ τὸ πρὸς ἅπαν συνέτον, ἐπίπαν ἀργόν.*
quasi dixeris: quod sapiens, inuirlitatis
prætextus; & quod ad omnia prudens,
omnino ignauum. magis autem proprie
sic dixisset: οἱ δὲ σώφρονες, ἄνδρες; οἱ συνέ-
τοι πρὸς ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί. hoc est: qui
autem prudentes essent, si parum uiriles;
qui uero ad omnia se sapienter compara-
rent, omnibus in rebus ignaui, timidi-
uocabantur. Quod si hucusque, quædam
exornans,

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

exornans, quædam uero duriter tractas,
neque ulterius oratione progressus fuisset,
non ita molestum se fortasse præ-
buiſſet. sed alia etiam his adiungit.
*ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβεβούσασθαι, ἀποβροπῆς πρόφα-
σις ὁ λόγος. Ἐὐ μὲν Χαλεπαίωνων, πρὸς αἰεὶ, ὁ δὲ
ἀντιλέγων αὐτῶν, ὑποπτός.* hoc est: tuto con-
sultare, rationalis cuiusdam fugæ prætex-
tus: qui uero irascebatur, is fidelis sem-
per: qui huic contradiceret, is suspectus
habebatur. In his rursus illud incertum
est, cui uocabulum *χαλεπαίωνων* accommo-
dare, aut de quo dici uelit; ita illud *ἀντιλέ-
γων*, ad quem referatur, & qua de re sit
dictum. Deinde ait. *ἐπιβεβούσας δὲ τις Τυ-
χῶν συνέτος; καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος. προβε-
βούσας δὲ, ὅπως μὴ δὲν αὐτῷ δέησοι, τῆς τε ἐται-
ρίας διαλυτῆς, καὶ τῆς ἐναντίας ἐκπεπληγμένος.*
hoc est: cui insidia succedebant, hic erat
prudens, & eo prudentior si alterius insi-
dias prouidisset. qui uero prouidebat, ut
nihil eorum opus haberet; societatis dis-
solutor,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

solutor, & aduersarios timens. Hic quid sibi illud, *Τυχών*, uelit, non apparet, neque cognoscitur an ad ipsum hæc duo uerba, *τυχών* & *ὑπονόσας*, sint referenda.

Quod si, *Τυχών*, ad eum referri debeat, qui, re bene gesta, quod sperauerat, est consecutus; illud autem, *ὑπονόσας*, de eo dici uult, qui rem nondum effectam ante præsenferit: res adhuc peius habebit. purus autem, atque undique conspicuus horum uerborum talis esse poterat intellectus.

οἵτε ἐπιβελόντες, ἐταίροις, εἰ κατορθώσαν, δένοι: καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοῶντες, εἰ φυλάξαιτο, ἔτι δεινότεροι. ὁ δὲ προειδόμενος ὅπως μὴ δὲν αὐτῶν δεήτοι, μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυλακῆς, τὰς τε ἐταιρίας διαλύειν ἐδόκει, & τὰς ἐναντίας ἐκπεπληχθαι. hoc est: qui uero sociis insidiabantur, si rem ex sententia gessissent, ingenio præditi; qui uero insidias præsentientes, ab illis sibi cauissent, adhuc ingeniosiores dicebantur. qui ita sibi prospiciebat, ut neque insidiis, neque ulla

cau-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

cautione opus haberet; is amicitias dissoluere, atque inimicos perhorrescere uidebatur. His unam contorte, potenter, perspicueq. prolatam periodum adiūgit.

ἀπλῶς δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόντι δρᾶν, ἐπιδεικνύτο: καὶ ὁ ὑπεκλύσας τὸν μὴ διανοέμενον.

id est: omnino qui in nocendo alterum præuenisset, laudabatur; & qui ad hoc non cogitantem hortatus esset. Mox poetica illa figura usus est, quam μεταλήψιν uocant. καὶ μὲν καὶ τὸ ξυγγενὲς ἑταιρικοῦ ἀλλοξιώτερον ἐγγύετο, διὰ τὸ ἐτοιμότερον εἶναι ἀποφασίως τολμᾶν. id est: Quinetiam propinquitas sodalitio alienior erat, quod promptius sine excusatione audebat. Hoc in exemplo ξυγγυῆς, & ἐταιρικὸν, commutata inter se sunt. illud autem, ἀποφασίως τολμᾶν, incertum est, ad ξυγγυῆς, an ad ἐταιρικὸν referri debeat. Nam, cum causam afferat, cur propinquos, ac necessarios amicis iudicarent esse alieniores; addit, quoniam audaciam, nulla allata excusa-

O 2 tione,

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

tionem, afferebant. Omnis autem hæc perspicua fuisset oratio, si sic eam protulisset, suis, quibuscunque libuisset, figuris eam exornans. καὶ μὲν καὶ τὸ ἐταιρικὸν οἰκειότερον ἐχέτο τῆς συγχυῆς, διὰ τὸ ἐτοιμότερον εἶναι ἀποφασίως τολμᾶν. hoc est: atqui & socii propinquis erant familiariores, propterea quod promptius se, nulla excusatione adhibita, periculis offerebant. Illud etiam, quod hæc consequitur, per circuitiōnem enuntiatum, neque uim ullam, neque perspicuitatem habet. εἰς δὲ μετὰ τὴν καὶ νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξυνοδοί, ἀλλὰ καὶ τὰς καθ' ἑωτὰς πλεονεξία. hoc est: Non enim huiusmodi conuentus per leges latus ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam fiebant. Sententia uero est huiusmodi. neque uero ad utilitates legibus constitutas societatum fiebant coitiones, sed eo, ut quisque aliquid contra legum præscriptum posset adipisci. Deinde ait. καὶ ὅρκοι εἶπε ἄρα ἐγίγνωστο ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

τίνα πρὸς τὸ ἄπορον ἐκατέρω διδόμενοι, ἴχον, ἐν ἐχόντων ἄλλοθεν δύαμιν. hoc est: iusiurandum si quod interponebatur de fide reconciliationis, tã diu ualebat, quã diu nihil aliunde uirium accedebat. In his inest & hyperbatum, & periphrasis, siue circumlocutio. nam ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς hoc significant: οἱ δὲ πρὸς τῆς φιλίας ὅρκοι εἶπε ἄρα γίνοντο. hoc est: si quod fiebat ad firmandam amicitiam iusiurandum. Illud autem, ἴχον, quod cum αὐτίκα coniungi debet, per hyperbaton dictum est. hoc enim uult significare, ἐν τῷ παραυτίκα ἴχον: hoc est: interea ualebant. Illud autem, πρὸς τὸ ἄπορον ἐκατέρω διδόμενοι ἐν ἐχόντων ἄλλοθεν δύαμιν. clarius sic prolatum fuisset. διὰ τὸ μηδεμίαν ἄλλω ἔχειν δύαμιν, κατὰ τὸ ἄπορον ἐκατέρω διδόμενοι. hoc est: quoniam nullam aliam uim habebant, ob penuriam iusiurandum utrinque fiebat. Quod autem sententiæ optime respondisset, tale erat. οἱ δὲ πρὸς τῆς φιλίας ὅρκοι εἶπε ἄρα γίνοντο, ἀπορία

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ἀπορία πίστεως ἄλλης ἐκατέρω διδόμενοι, ἐν τῇ
 ᾧδε χρεῖμα ἔχον. hoc est: Iusiurandum si
 quod inter utrosque de amicitia fiebat,
 quod omni alia fide carerent, eo tempo-
 re uim obtinebat. His autem duriora e-
 tiam sunt, quæ sequuntur. ἐν δὲ τῇ ᾧδε
 τυχόν τι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἀφρακτον, ἡ-
 διον διὰ τὴν πίσιν ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τῆς περ-
 νῆς. καὶ τότε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτη
 περιγυρόμενος, ξυνέσειας ἀγώνισμα περσελάμβανε.
 hoc est: Quantulacunque in re quis
 audendo alterum occupasset, quem secu-
 rum uidisset, hoc iucundius ob fidem pu-
 niebat, quàm aperta ui si id faceret: quod
 & tutum arbitrabatur; &, quia fraude ui-
 cisset, prudentia se certasse existimabat.
 Hic, ᾧδε τυχόν, pro ᾧδε χρεῖμα, positum
 est: ἀφρακτον, pro ἀφύλακτον: atque illud
 ἡδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίσιν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῆς
 περνανῆς, circuitione est obscuratum, si-
 mulq. aliqua ad sententiam absoluendam
 particula deest. quantum autem conii-
 cere

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

cere licet, hoc uoluit dicere. quod si cui
 talis occasio obiiciebatur, ut inimicum ni-
 hil sibi cauentem animaduerneret, maio-
 ri cum uoluptate p̄nas ab eo sumebat,
 quod fidentem, minimeq. sibi cauentem
 insidiis circumuenisset. ac propterea e-
 tiam prudentiæ opinionem consequeba-
 tur, quod suam animo securitatem pro-
 uidisset, quodq. aduersarium per dolum
 uicisset. Deinde ita ait. ῥᾶον δ' οἱ πολλοὶ κα-
 κῆργοι ὄντες δεξιοὶ κέκλυται, ἢ ἀμαθείς ἀγαθοί.
 καὶ τῷ μὲν, αἰχμύονται: ὅπῃ δὲ τῷ, ἀγάλλονται.
 hoc est: facilius improbi, quorum ma-
 gnus est numerus, industrii, quàm impe-
 riti boni uocantur. & in hoc quidem ho-
 mines erubescunt, illo uero etiam gau-
 dent. Hæc contorte, ac breuiter dicta cū
 sint, in obscuro latentem habent senten-
 tiam. non enim facile est intelligere, quos
 indoctos, quosque bonos esse significet.
 nā si imperitos malis opponit, certe, qui
 probi non sunt, minime erunt imperiti.
 quod

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

quod si pro amentibus, atque insipientibus indoctos ponit: quanam est causa, cur hos ipsos bonos uocet? inquit autem: τὰ μὲν αἰχμύονται: hoc est: in hoc quidem erubescunt. qui, quæso, sunt isti, qui erubescunt? dubium est enim, utrique ne, an indocti tantum. ὅτι δὲ τὰς, ἀγάλλονται. id est, in hoc uero gaudent. hic quoque, qui sint isti, qui gaudeant, incertum est. Nam, si hæc pro utrisque posita sunt; nullum illius uerba habebunt sensum. neque enim improbis boni lætātur: neque pro imperitis mali erubescunt. Atque hic quidem obscuræ ac perplexæ dictionis est character, & forma, in qua magna est toti sententiæ tenebras offundens orationis perturbatio, quæ quidem ad centum usque uersus porrigitur. apponam autem & ea, quæ sequuntur, nihil iam de meo adiiciens. πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἡ ἀρχὴ ἢ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν: ἐν δ' αὐτῶν, ἔς τὸ φιλονεικεῖν καὶ διαμαρτυρεῖν τὸ πρὸς θυμὸν. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

πόλεσι πορρῶντες μετὰ ὀνόματος ἐκάτεροι δουρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος πορρῶνται. τὰ μὲν κοινὰ λόγων θεραπείοντες, ἀθλα ἐποιεῖντο. παντὶ δὲ ἔξωθεν ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότερα, ἐπεξήσαν τε, τὰς τιμωρίας ἐτιμείζεις ἔμέχρι τῆς δικαίας καὶ πόλει συμφόρου πορρῶντες. ἐς δὲ τὸ ἐκατέροις περ αἰεὶ ἠδονὴν ἔχον ὀρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χερσὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἔτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτὴν φιλονικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε δουρεπεία μὲν, ἔδιδετο ἐνόμιζον, δουρεπεία δὲ λόγῳ, οἷς συμβαίη ὅτι φθόνως τί διαφράζασθαι, ἀμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέγα τῶν πολιτῶν ὑπὸ ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι ἐξωστρατιάζοντο, ἢ φθόνῳ τῆς περιεῖναι διεφθείροντο. ἔτω πᾶσαι δὲ κατέστη κακοδοξίας διὰ τὰς εἰσεις τὰς ἐλλειψαῖ. καὶ τὸ εὐηθές, ἔτι τὸ γυναικῶν πλείον μετέχει, καταγελασθέν, ἠφανίσθη. τὸ δὲ ἀντίτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ, ἀπίστως ὅτι πολὺ διώκειν. ἔτι δὲ ὡς ὁ διαλύσαν ἔτι λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὄρκος φοβερός. κρείσσους δὲ ὄντες ἀπαντες λογισμῶν ἐς τὸ ἀνέλπιστον τῆς βεβαίας, μὴ παθεῖν μᾶλλον πορρῶνται, ἢ πιστεῦσαι ἐδιδύαντο. καὶ οἱ φαυλότεροι ἴσως

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

μῶν, ὡς τὰ πλείω περιεγίγνωστο. τὰ γὰρ δεδιέναι
τό, τε αὐτῶν ἐνδεῆς, & τὸ τῶν ἐναντίων ξυμετόν μὴ
λόγοις τε ἡσούς ὄσοι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν
τῆς γνώμης φθάσωσι πορευομένοι, τολμηρῶς
πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ κατὰ φρονέοντες καὶ πο-
αῖοιδοι καὶ ἔργων ἐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἅ τῶν-
μη ἔξεσιν, ἀφρακτοὶ μᾶλλον διεφθεύοντο. hoc
est. Quarum rerum omnium causa est
principatus ob avaritiam, & ambitionē:
quæ duo faciunt, ut homines ad conten-
tionem reddantur alacriores. Nam qui in
ciuitatibus erant principes, honesto utri-
que nomine, alteri statum popularem,
æqualitatem ciuilem, alteri paucorum
imperium, optimatum appellantes, præ-
ferebant, cum populum quidem uerbis
pascere, ipsi uero inter se contēderent.
Et cum omni, qua posset, ratione, alter
alterum superare contenderet, grauissi-
ma quæque audebant, ac pænas atrocio-
res irrogabant, non illas quidem ex mo-
do iustitiæ, aut ex utilitate ciuitatis, sed
sua

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

sua semper uoluptate metientes. atque il-
lam quidem uoluptatem, siue per iniqua
suffragia condemnatis, siue ui oppressis
suis ciuibus, in hoc certamine explere cu-
piebant. neutri pietatem in contrahendo
adhibebant: sed, qui aliquid, colore uer-
borum, cum alterius iniuria transigebāt,
ii maiorem laudem merebantur. si quis
autem ex ciuibus alterutram ad partem
non accessisset, is ab utraque factione,
uel quòd ab altera parte non staret, uel
quòd malorum esset immunis, ob inuidiā
occidebatur. ita propter seditiones om-
ne facinoris genus in Græcia extitit. &
simplicitas quidem, cuius plurimum ge-
nerositas participat, cum ludibrio exter-
minabatur. mutuo uero inter se senten-
tiis pugnare, præclarum quiddam puta-
batur. nulla enim res erat, neque oratio,
nullum, neque quamuis horribile iusiur-
randum, quod ullam inter eos uim habe-
ret. cumq. omnes cogitatione ad diffi-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

dendum potius, quàm ad fidendum essent propensiores, omnes eò intendebāt, ut cauere potius, ne quid detrimenti caperent, quàm credere cuiquam mallent. fiebat autem, ut, qui consilio inferiores essent, ut plurimum uincerent: quippe qui & suæ imbecillitatis sibi conscii, & aduersariorum prudentiam intelligentes, ueriti ne illorū & disertæ orationi essent impares, & ingenii præstantia superarentur, audacter ad res gerendas aggrediebantur. At illi, tum præ horum contemptu, quòd longius prouiderent, tū quia non oportebat ea, quæ consilio agere licet, factò aggredi, incauti magis opprimebantur. Possem equidem multis præterea exemplis perspicuum facere, hunc nostrum, cum communem usitatamq. dicendi formam in narrationibus retinet, maiorem laudem mereri; tum uero, cum abducit à consuetudine sermonem, ac ad peregrina quædam uocabula, & quasi per uim

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

uim figuras fertur, quarum non nullæ etiam solœcismi præbent speciem, multo deteriorem fieri. sed, ne nostra longius labatur oratio, his ero contentus. Quoniam uero polliciti sumus, etiam, quod nostrum de illius concionibus esset iudicium, ostendere, in quibus summam quandam inesse uim non nulli opinantur; totam hanc tractationem in duas partes distribuentes, in eam scilicet, quæ ad res, & eam, quæ ad uerba pertinet, de iis utrisque separatim agemus, ab ea parte, quam ad res pertinere diximus, initium sumentes. Cuius quidem pars prima est enthymematum, & sententiarum inuentio: secunda uero in usu rerum, quæ inuentæ sunt, consumitur. atque illa quidem prior omnem à natura uim habet; hæc accipit ab arte harum in altera, quæ scilicet plus habet à natura, quàm ab arte, quæq. minus eget disciplina, admirabilis fane fuit Thucydides. affert enim, ac,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ac, uelut exuberrimo quodam fonte, ingentem, ac prope infinitum sententiarum, & enthymematum aceruum secum trahit. quæ quidem & ampla, exquisitaque apud illum, & peregrina, atque admirabilia sunt. Illa uero pars altera, quam plus artis habere diximus, quæque efficit, ut illa altera etiam præstantior esse uideatur, multis in rebus in eo minor est, quam par sit. quicunque autem eum plus æquo admirantur, atque ita stupent, ut nihil ab eis, qui diuino aliquo sunt numine afflati, differant, ii omnes propter enthymematum copiam id uidentur facere. quos si quis ita admoneat, ac doceat, ut rationem causamque afferat, cur hoc non suo loco sit positum, illud uero non iis personis, quibus opus erat, accommodatum, item, non hæc hisce rebus conuenire, neque eo usque progressum fieri debuisse: si quis, inquam, hæc ita notet, etsi cum ratione id faciat, magnam tamen illis molestiam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

lestiam afferat. qui mihi sane iis persimiles uidentur esse, qui incredibili alicuius rei aspiciendæ cupiditate flagrant: quæ quidem cupiditas uidetur à furore non multum abesse. Illi enim rei, cuius amore capti sunt, eas pulchritudines, quas egregiæ habent formæ, omnes inesse arbitrantur. ac, si quis est, qui aliquod in ea uitium reprehendere conetur, ab eo, tanquam ab inuido & calumniatore, sibi cauent. Atque hi quidem hac una orationis uirtute decepti, omnia etiam ea, quibus caret, huic scriptori attribuunt. neque id mirum. nam quod ei, quod quisque amat, & admiratur, euenire cupit, re ipsa inesse arbitratur. At qui iudicio sunt minime deprauato, & rationes ad rectas regulas examinant; siue id naturali quodam iudicio faciunt; siue quod, firmam stabilemque iudicandi rationem secuti, ita sunt disciplinis exculti; neque omnia ex æquo laudibus prosequuntur, neque ex

banes

om-

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

omnibus offensionem molestiamq. capiunt. sed rebus bene, & cum ratione adhibitis meritis laudes tribuunt: ea uero, in quibus peccatum est, commendatione indigna arbitrantur. Quapropter, quod antea feci, ut omnibus meis commentationibus regulas quasdam subiicerem; idem nunc faciam, ut, quæ mihi uidentur, in medium proferam. Quemadmodum igitur in prima illa parte, de qua initio dixi, quæ in inuentione rerum conspicitur, præclare hunc nostrum scriptorem uersatum esse concesserim: ita altera in parte, quæ in collocationis ac distributionis arte consumitur, eum excelluisse non facile dederim, nisi in perpaucis quibusdam concionibus, quarum in uerbis quoque uitia, de quibus antea dixi, plurima, & maxima animaduerto. siquidē insunt in illis plurima cuiusque linguæ propria, & peregrina, ac facta uocabula. figuræ uero perplexæ, contortæ, coactæq. non pauca.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

pauca. Quam uero hæc, quæ attuli, rationi sint cōsentanea, tu, & quilibet alius, qui hæc ad rerum ipsarum examinationē accommodabit, iudicare poterit. exēpla uero ita mihi apponenda statui, ut, quæ ego optima iudico, cū iis conferam, quæ neque quod ad ipsam dispositionem, neque quod ad elocutionem attinet, culpa uacent. In secundo igitur libro, Lacedæmoniorum, & sociorum contra Plataenses bellum scripturus, subiungit, missam à Plataensibus ad Archidamum, Lacedæmoniorum regem, legationem, cum ille regionem uastare, ac diripere uellet. quo loco orationem, quam uerisimile est ab utrisque habitam, personis illis, & rebus accommodatam, ac neque modum excedentem, neque infra modū subsistentem affingit. ibi tum locutione pura admodum, perspicua, ac breui, adhibitis aliis, quæ in hoc genere requiruntur, uirtutibus, usus est; tum, qui ex

Q his

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

his enascitur, concentum, recte temperatum effecit, qui iucunditatem omnem æquare possit. τὸ δὲ πηγινομένους δέρας οἱ πελοποννήσιοι & οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλλον. ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ πλάταιαν. &c.
Ineunte æstate Peloponneses, sociique non in Atticam, sed aduersus Plataeam cū exercitu uenerunt, duce Archidamo, Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege; quem castra iam metatum, ac regionem uastare cogitantem, missi protinus à Plataensibus legati adiere, hisq. uerbis allocuti. Archidame uosq. Lacedæmonii, neque iuste, neque è dignitate uestra, patrumq. uestrorum facitis, quod in agrum Plataensem copias inducitis. Nam Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis, qui pugnae apud nos commissæ ultro subiere discrimen, uictimis in foro Plataensi Ioui liberatori immolatis, conuocatisq.

om-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

omnibus sociis, & urbem & agrum Plataensibus reddidit, ubi suis legibus uiuerent, ne quis iniuste, ne ue dominandi causa arma illis inferret: alioqui eos, qui aderant, socios pro uiribus auxilio futuros. Hæc patres uestri, uirtutis ergo, operaq. strenue nauatæ, dedere nobis. At uos contra, quàm illi, agitis, qui cum Thebanis nobis infestissimis, ad redigendos nos in seruitutem uenistis. itaque & deos illos, qui iuriurando præsunt, & uestros patrios, & nostros indigenas testati, dicimus uobis, ne quod agro Plataensi damnum inferatis, ne ue iusiurandum uioletis, sed nostro nos iure, quemadmodum Pausanias statuit, uiuere permittatis. Hæc tantum locutis Plataensibus excepit Archidamus. Aequa dicitis, uiri Plataenses, si uerbis facta respondebunt. Quemadmodum enim Pausanias uobis, ut uestris legibus uiuatis, concessit: ita uos eorum libertatem, qui & periculo-

Q 2 rum

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

rum, & iurisiurandi uobis ea tempestate participes fuerunt, nunc uero Atheniensibus seruiunt, adiuuate. quorum causa, & ut ceterorum libertati consulatur, tantus est apparatus, tantumq. bellū excitatum. Cuius liberationis si simul curā susceperitis, ita maxime iusiurandum seruaueritis: sin minus, eadem, quæ iam antea, hortamur, otium agite, colentes quæ uestra sunt, neque ab altera parte stetis, & tamen utrosque pro amicis recipite. hæc sat uobis erunt. Quæ cum esset locutus, tum legati Plataenses, ingressi in urbem, re cum multitudine communicata, Archidamo responderunt, facere se non posse, quæ suaderentur, sine Atheniensibus, apud quos ipsorum liberi atque uxores essent. Timere quoque se toti ciuitati; ne scilicet aut, illis digressis, Athenienses uenirent, talia non permitturi; aut Thebani, qui & ipsi iureiurando continebantur, dum utraque pars recipitur,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

capitur, rursus urbem occupare conantur. Ille, bene eos sperare iubens, respondit: Vos uero urbem, ac domos nobis Lacedæmoniis tradite; fines agri demonstrate; arbores, & quicquid aliud potest sub numerum cadere, numerate: ipsi, quocunque libuerit, abscedite, quoad bellū fuerit: quo confecto, reddemus uobis, quæcunque accepimus, habebimusq. ea interim pro deposito, colemus; uobisq. fructus, qui ad usum uitæ suppetant, reddemus. Ea cum audissent, legati ingressi iterum, habito cum multitudine consilio, dixerunt, ea, quæ suaderentur, uelle se prius communicare cum Atheniensibus, accepturosq. conditionem, si illis persuaferint. interea iusserunt sibi fidem dari, in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. atque ita, interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptū iri responsum, à regionis uastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati

Pla-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
Plataenses, agitatoque cum eis consilio,
reuerſi hac ciuitati renuntiant. Neque
in ſuperiori tempore, uiri Plataenses, ex
quo ſocietatem iniuimus, inquit Athenienſes,
ſe permiſſiſſe uobis iniuriam fieri,
neque nunc eſſe neglecturos, ſed pro ui-
ribus adiuturos: uosq. iuriſiurandi, quo
ueſtri ſe patres obſtrinxere, admonent,
nihil noui ſe, quod ad ſocietatem attine-
at, tentaturos. Hac cum legati renuntiaſ-
ſent, Plataenses ſtatuerunt: non prode-
re Athenienſes, ſed reſiſtere, & ſi etiam
res ferat, ut uel ante ipſorum oculos a-
gri ualſtentur, atque alia, quacunque ac-
cidant, pati, neque ullum emittere, ſed
de muro reſpondere, ea, quæ Lacedæ-
monii uellent, ſe facere nullo modo poſ-
ſe. Qui cum reſpondiſſent, tum uero Ar-
chidamus rex aſtitit, Deos atque Heroes
indigenas his uerbis conteſtatus. Dii,
quicunque terram Plataenſem tenetis,
uosq. Heroes, teſtes eſtote, iureiurando
prius

DE THVCYDIDIS HISTORIA.
prius ab iſtis uiolato non incipere à nobis
iniuriam, quòd in hanc terram uenimus,
in qua patres noſtri, uotis apud uos nun-
cupatis, Medos ſuperauerunt, quamq.
uos propitii adiutricem Græcis in prælio
præſtititiſtis; neque nunc nos, ſi quid fa-
ciemus, iniuſte facturos. Nam multis eos
iuſtiſq. rationibus adhortati, nihil profe-
cimus. itaque concedite, ut & ii, qui in-
iuriam facere cœperunt, pœnas luant; &
qui merito punire parant, pœnas ſumere
queant. His Deos precatus, militi bel-
lum permittit. Iam huic, tam præcla-
re, tamq. exquiſite conſcripto dialogo,
aliū quendam, quem iſti eius charac-
teris admiratores maxime extollunt, con-
feramus. is autem eſt eo in loco, ubi, miſ-
ſo ab Athenienſibus contra Melios, Lace-
dæmoniorum coloniam, exercitu, ante
initium belli ducem Athenienſium ait ad
colloquium cum Meliorum ſenatoribus
ueniſſe, in quo de belli ſolutione ageretur:
cumq.

¶ DIONYSII HALIC. IUDICIUM

cumq. ab ipso statim initio, quæ ab utrifque dicta sunt, ex sua persona indicasset, in uno tantum responso narratione usus continua, post toto dialogo personas inducit loquentes, & ueluti drama quoddam efficit. ita autem Atheniensis exorditur.

ἐπεὶ δὲ ἔτι πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίνονται, ὁπῶς δὴ μὴ ξυμπεχέει ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ, καὶ ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν ἀπατηθῶσι, γινώσκοντες γὰρ ὅτι τῆτο φρονεῖ ὑμῶν ἢ ἐς τὰς ὀλίγας ἀλογίαν, ὑμεῖς οἱ καθήμυροι, ἔτι ἀσφαλέστερον ποιήσατε. καὶ ἔκαστον γὰρ καὶ μήδ' ὑμεῖς ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ὁπίστηδ' εἰως λέγεσθαι, εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε. καὶ πρῶτον εἰσάρεσκοι, ὡς λέγομεν, εἴπατε. Οἱ δὲ τῶν μηλίων ξυμῆδροι, ἀπεκρίναντο, ἡ μὲν ὁπίπεια τὴν διδασκίαν καὶ ἡ συχίαν ἀλλήλους, ἔφεται: τὰ δὲ τῶν πολέμων παρόντα ἤδη, καὶ ἔτι μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται.

Quoniam nos non apud multos uerba facimus, ne multitudo semel audiens ex perpetuo sermone ea, quæ allicere, nec refelli facile possint, in errorem à nobis indu-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

inducatur: (ideo enim nos esse à uobis ad paucorum aures inductos intelligimus) uos, qui assidetis, tutius etiam quiddam facite. singula enim, non paullo post, sed quæcunque parum apte dicta uidebuntur, statim excipientes, iudicate. atque hoc ipsum, quod dicimus, si placet, significate. Ad hæc Meliorum primarii ita responderunt. Humanitas in docendo mutua, placide adhibita, non illa quidem uituperatur, sed ab hac re non nihil uidetur differre, quòd bellum à uobis non impendet, sed iam adest. Atque hoc postremum si quis inter figuras numerare uelit, is profecto, nihil obstat, quin omnes etiam solæcismos, qui uel in numeris, uel in casibus admittuntur, figuras dicendi uocet. Nam cum præposuisset, ἡ μὲν ὁπίπεια τοῦ διδασκίαν καὶ ἡ συχίαν ἔφεται, deinde ad singulare, & nominandi casu prolatum, accommodasset ea, quæ multitudinis numero efferuntur, τὰ δὲ τῶν πολέμων παρόντα

ἤδη,

R

ἤδη,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ἤδη, & μέλλοντα, his in singulari numero,
& gignendi casu, αὐτῶ, coniungit; siue
quis articulum uocet eius generis, quo
in demonstrando utimur, siue pronomen
malit dicere. nam neque si cū illo, quod
in feminæ sexu, unius numero, ac nomi-
nandi casu prolatum est, neque si cum il-
lo iūgatur quod multitudinis numerum,
ac neutrius generis accusandi casum ha-
bet, aptam efficiet compositionem, & or-
dinem. Quod si ita dixisset, aptam & co-
herentem, atque congruam orationem
effecisset. ἡ μὲν ὁπίεσκεια τῶ διδάσκειν καὶ ἡ συ-
χίαν ἀλλήλους, ἐψέτεται. τὰ δὲ τῶ πολέμου πα-
ρόντα ἤδη, καὶ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῖς φαί-
νεται. His subiungit enthymema, non in-
epte excogitatum illud quidem, sed ob-
scure explicatum. εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶ
μελλόντων λογισμῶν, ἢ ἄλλο τι ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶ
παρόντων, ὧν ὁρᾶτε, ὡς σωτηρίας ἐσλεύσοντες
τῇ πόλει, παύοιμεθ' αὖν. εἰ δ' ὁπὶ τῷτο, λέγοιμεθ' αὖν.
hoc est: Si de futuris igitur rebus conie-
cturam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

curam facturi, aut aliud quidpiam de
salute ciuitatis deliberaturi conuenistis,
diuersum ab eo, quod adest, quodq. cer-
nitis; silebimus: sin autem ad hoc ueni-
stis; loquemur. Postea, narratione su-
blata, hunc dialogum scenicis collocutio-
nibus similem efficit, Atheniensem hoc
modo respondentem inducens. εἰκὸς μὲν,
& συγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ὅπῃ πολ-
λὰ, καὶ λέγοντας, καὶ δοκιοῦτας, ξέπεσαι.
hoc est: Consentaneum est, ac uenia di-
gnum, homines in tali conditione consti-
tutos multa dicere, & multa etiam consi-
lia mutare. Post hæc, speciosam esse il-
lam propositionem opinatus, ita inquit,
ἡ μὲν τοι ξυνόδος, καὶ ὡς σωτηρίας ἡδε παρέσ-
τη ὁ λόγος, ὃ προκαλείετε, ξόπων, εἰ δοκεῖ, γιγνέ-
σθω. hoc est: Et conuentus quidem hic de
salute nostra institutus est; & eo modo,
si uidetur, uerba fiant, quo iam statuistis.
Ac primum quidem argumentationem
adhibuit, quæ neque Atheniensium ciui-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

tate erat digna, neque praesentibus rebus accommodata. ἡμεῖς τοίνυν ἔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν, ὡς ἡ δικαίως τὸν μῆδον κατὰλύσαντες ἄρχομεν, ἢ ἀδικέμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν. hoc est: Neque nobis igitur ipsis uerborum elegantia, λόγαί. oratione, cui fides non habeatur, utendum arbitramur, ut ostendamus, uel iure penes nos, qui Medum eiecimus, imperium esse, uel nulla iniuria nos lacepsitos nunc ad bellum exire. Hæc oratio confitentis est bellum nihil merentibus illatum, cum tamen neutra de re rationem reddere instituerit. His deinde addit.

οὐδ' ὑμᾶς ἀξιῶμεν, ἢ ὅτι λακεδαίμονίων ἀποικοὶ ὄντες, ἐξυνεστρατεύσατε, ἢ ὡς ἡμᾶς ἐδὲν ἡδίκηκατε λέγοντας, οἷοιτε πείσιν. τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἐκάτεροι ἀληθῶς φρονέμεν διαφράσσειν. ἔτις αὐτοὺς πρὸς εἰδότας ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῇ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἰσῆς ἀνάγκης κρίνεται. δυνατὰ δὲ οἱ φρέχοντες φράσσουσι, καὶ οἱ ἀδενεῖς συγχωροῦσι.

hoc est: Neque uos arbitramur cogitare,

fi

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

si dicatis Lacedaemoniorum uos esse coloniam, ac propterea in belli societatem nobiscum non coiuisse, neque ullam nobis iniuriam fecisse, nobis persuasuros. sed ea ab utrisque dicenda iudicamus, quibus effici possit, ut inter nos transigatur: cum sciatis, loqui uos apud intelligentes ea quidem humana ratione iudicari iusta esse, quæ ex æquali necessitate profiscuntur: quæ uero ui fiunt, ea à superioribus fiunt, ab inferioribus uero feruntur. Hoc sane idem est, ac si dicat. Vos quidem cum certo sciatis iniuria uos affici, necessitatem perferte, ac cedite. nos contra cum non ignoremus iniuriam nos inferre imbecillitati uestra, per uim erimus superiores. Hæc enim utrique nostrum possunt euenire. Deinde causam afferre uolens hoc addit, ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῇ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἰσῆς ἀνάγκης κρίνεται: δυνατὰ δὲ οἱ φρέχοντες φράσσουσι, καὶ οἱ ἀδενεῖς συγχωροῦσι. hoc est: Iusta quidem humana ratione ea iudi-

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

iudicantur esse, quæ à pari necessitate proficiscuntur. uiolenta uero fiunt à potentioribus, quæ imbecilliores patiuntur. Hæc ad Græcos oratio barbaris regibus fortasse conueniebat: Athenienses sane ad Græcos, quorum auxilio è Medorum manibus erepti essent, minime talia dicere decebat, nimirum iusta quæ sunt, æquum inter se esse; quæ uero per uim fiant, ea aduersus imbecilles fieri à potentioribus debere. Quibus quidem uerbis cum paucis Melii respondissent, recte Athenienses facere, qui eorum, quæ iusta essent, curam gererent, ne, si quando ipsi quoque lapsi, in aliorum potestatem uenirent, eadem quæ nunc ipsi, à potentioribus pati cogerentur, his uerbis Atheniensem facit respondentem. ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ὡς ἐπαυθῆναι, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν Τελδοτλήν. hoc est: Nos quidem nostri imperii etiamsi finem conspiciamus, illius interitu animum non despondebimus.

Hu-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

Huius autem rei causam afferens, etsi imperium ipsorum à Lacedæmoniis dissoluatur, ueniam tamen se, qui antea multa eiusmodi fecissent, habituros esse. Ipsius autem uerba apponam. οὐ γὰρ οἱ ἀρχόντες ἄλλων, ὥς περ καὶ Λακεδαιμόνιοι οὗτοι δέσποιναι τοῖς νικηθεῖσιν. hoc est: Neque enim qui aliis imperant, ut Lacedæmonii, duriores sunt in uictos. Hoc non absimile est ab eo, ac si quis dicat, tyrannos tyrannis odio non esse. Deinde addit. καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείδω κινδυνεύειν. hoc est: Sed de his nostrum erit periculum. Hoc uix pyrata aliquis aut prædo dixisset, qui, modo in præsentia animo obsequatur suo, de futuro nihil laborat. Deinde paucis ultro, citroque dictis, cum Melii æquas condiciones admitterent, cum inquirunt, ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι ἀντὶ πολεμίων. Συμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν δέξοιθε. hoc est: Itaque si nos quiescamus, & uobis pro inimicis amici simus, neque ad

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ad alteram partem accedamus, nō ne nos recipietis? Atheniensem ita facit respondentem: οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς ἐλάττει ἢ ἐχθρὰ ὑμῶν, ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀδελφείας, τὸ δὲ μῖσος, δυνάμειος παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον: hoc est: Inimicitia quidem uestra plus nobis incommodi affert, quàm boni amicitia. siquidem amicitia uestra, imbecillitatis, odiū uero, potentia nostrā, qui præsumus, argumentum præbet. Hæc sane argumentatio prauæ atque implicite est prolata. quod si quis eius sententiam exquirat, talis erit. Si uobis amici simus, efficietis, ut aliis imbecilles esse uideamur: sin inimicos uobis nos præbeamus, potentes ab omnibus iudicabimur. Non enim, ut diligentibus nos, sed ut metuentibus imperemus, quærimus. His iterum quædam acerba, & affectata Melii respondēt, communem esse inimicis belli fortunam, ei uero, qui cesserit, nullam iam spem superesse; inter agēdum autem adhuc melioris

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

lioris fortunæ spem esse. ad hæc Atheniensis respondet quædam ipsis labyrinthis intricatiora de spe, quæ plerunque homines fallere soleat, ita ad uerbum.

ἐλπίς δὲ κινδύω πρὸς αὐτὸν ἔσται, τὰς μὲν ἀπὸ περυσίας χρωμένους αὐτῇ, καὶ βλάβῃ, ἐκαθέλει: τοῖς δὲ ἐς ἄπαν τὸ ὑπάρχον ἀναρρίπτει, (δάπανος γὰρ φύσει) ἅμα τε γιγνώσκεται σφαλέντων, καὶ ἐν ὅτῳ ἐτι φυλάσσεται τις αὐτῷ γνωριθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὁ ὑμεῖς ἀδελφεῖς τε, ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βέληθε παθεῖν. μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς: οἷς παρὸν ἀνδρωπέως ἐτι σώζεσθαι, ἐπεὶ δ' αὖ πειζομένους αὐτοὺς ἐπιλείπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται, μαντικῶς τε καὶ χρησμεῖς, ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται. hoc est: Spes, periculi solatium, etiamsi damno afficit, non tamen euertit eos, qui illa supra modum utuntur: sed ab eis, qui omnia in fortunæ aleam proiiciunt, (infert enim detrimentum è sua natura) cognoscitur postquam decepti sunt: à qua qui sibi cauet in quo iam est eam exper-

S tus,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
tus, non errat. Quos uobis, qui imbecil-
les estis, quorumq. nunc salus est in ex-
tremum adducta discrimen, ne uelitis eue-
nire: neque iis similes esse, qui, cum ad-
sit facultas, quatenus homini licet, eua-
dendi, omni aperta spe destituti, ad ob-
scura se conferunt, ueluti ad diuinatio-
nem, ad oracula, et si quæ sunt huius ge-
neris, quæ homines spe illectos perdunt.
Hæc sane nescio qua ratione quis ita lau-
det, ut ea ab Atheniensium ducibus dici
oportuisse putet; homines nimirum, quā
in Deis spem collocant, ea persæpe fru-
strari, neque eos aut oraculis, aut uati-
ciniis opus habere, qui uitam piam, ac iu-
stam delegerint. Nam si quæ alia est Athe-
nensium laus, hæc sane in primis est ma-
xima, quod omnibus in rebus, atque ad-
eo temporibus omnibus Deos duces se-
cuti sunt, neque sine uaticiniis, aut ora-
culis quidquam perficere uoluerint. cū
uero Meli dicerent, se, Diis adiuuanti-
bus,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

bus Lacedæmoniis confidere, quos si nul-
lam aliam ob rem, certe ob uerecundiam
affuturos crederent, neque passuros, ut
qui propinqui essent, perirent; ita Athe-
niensem impudenter admodum inducit
respondentem. τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον
δυσχερείας, εἰ δ' ἡμεῖς οἴομεθα, λελεῖψεσθαι, οὐδὲν
γὰρ ἔξω τ' ἀνθρωπείας, τῆς μὲν, εἰς τὸ θεῖον νομίσε-
ως, τῆς δ' εἰς σφᾶς αὐτοὺς βελήσεως, δικαιούμεν ἢ
πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δόξῃ, τὸ ἀν-
θρώπειον τε σαφῶς διαπαντὸς ὑπὸ φύσεως ἀ-
ναγκαίης, οὐδ' ἀν κρατῇ, ἄρχειν. hoc est: Quod
igitur ad beneuolentiam erga Deos atti-
net, neutiquam existimamus nos aliis in-
feriores esse. nihil enim extra humanum
institutum, uel quod spectat ad opinio-
nem de diis, uel quod ad uoluntatem er-
ga nos ipsos, aut sentimus, aut agimus.
Nam, quod ad numina pertinet, de illis,
quod opinione receptum est, sentimus:
de hominibus autem ita naturæ necessita-
te comparatum, ut hæud dubie is semper

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

uicto dominetur, qui uicerit. Horum quidem uerborum sententia perdifficilis, quam ne ii quidem, qui non mediocre in huius uiri scriptis usum habent, coniectura assequuntur. huc tamen eius oratio uidetur spectare, numen quidem ipsum opinione omnes cognoscere, quæ uero inter homines iusta sint, communis naturæ lege iudicari: quæ quidem lex eam uim habet, ut iis aliquis imperet, quos subiicere potest. sunt & ista à primis illis diuersa: quæ quidem neque Athenienses, neque uero Græcos ipsos dicere decebat. Multa præterea afferre possem, quæ sententias ita deprauatas habent: sed ne præter modum nobis excrescat oratio, ultimam tantum partem additamenti loco assumam, quam Atheniensis à conuentu discedens dixit. ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰχυρότατα ἐλπιζόμενα, μέλλεται. τὰ δ' ὑπάρχοντα βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περὶ γίνεσθαι. πολλὰ τε ἀλογίαν καὶ διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μετὰ τὴν σάμνους

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

σάμνους ἔτι, ἀλλό τι τῆς δὲ σωφρονέστερον γνώσεσθε. hoc est: Ceterum quæ uos uehementissimè speratis, futura sunt; at præsens quidem tempus breue est, ad ea superanda, quæ iam præsto sunt. Quapropter magnam declaratis amentiam, nisi, nobis iterum semotis, aliquid aliud prudentius decernatis. Quibus subiungit.

οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ γε τῶ ἐν τοῖς ἐχροῖς καὶ πρὸ τοῖς κινδύοις, πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰχρὴν ἴδω, βέβαια. πολλοῖς γὰρ πεσομένοις ἔτι ἐς οἶα φέρονται, τὸ αἰχρὸν καλούμενον ὀνόματος ἐπαγωγῆς διωάμης, ἐπεσπασατο ἡσθηθεῖσι τοῦ ῥήματος ἔργῳ συμφοραῖς ἀνηκέστοις ἐκόντας περιπεσέην.

hoc est: Nam sic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerunque perniciofa, conuertetis. multos enim prospicientes quo ferantur, id, quod turpe uocatur, nominis allicientis ui adduxit, ut, uicti uerbo, re in calamitates grauissimas sponte prolaberentur. Quod uero horum

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

rum sermonum minime fuerit particeps Thucydides, cum neque ipsi conuentui interfuerit, neque, quæ ab Atheniensibus, aut Meliis dicerentur, audiuerit, ex iis, quæ ipse proxime superiore libro commemorat facile possumus cognoscere. Nam, postquam in urbe Amphipoli dux fuisset, eiectus ex patria, per omne reliquum belli tempus in Thracia uixit. Restat, ut consideremus, an uel rebus ipsis, uel personis ad id colloquium conuenientibus aptum dialogum scripserit, cum eius fuerit muneris, quemadmodum in ipso quoque libri procemio se facturum profitetur, ut, quæ uera essent, diceret. Num igitur, quemadmodum illa Meliis de libertate oratio conueniebat, qua Athenienses admonebant, ne ciuitatē Græcam, quæ nihil mali admisisset, seruire cogerent, ita & illa alia Atheniensium ducibus erat accommodata, qui de rebus iustis nec quærere, nec dicere permittebant,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

bant, sed uolentia atque auaritia legem inuehentes, ea demum iusta esse dicebant in imbecilliores, quæ potentioribus uiderentur? Equidem ducibus ab optime constituta rep. ad exteras ciuitates missis, hanc orationē minime dignam arbitror. neque uero placet, ut Melii, parua ciuitatis incolæ, qui nihil illustre unquam præstiterunt, maiorem dignitatis, quam securitatis suæ rationem habuisse, ac, ne quid indignum facere cogerentur, ad omnia grauissima perferenda prompti fuisse uideantur: Athenienses uero, qui Persico bello & ciuitatem, & regionem omnem relinquere, quàm turpi alicui Persarum mandato obtemperare malebant, Meliorum stultitiam reprehendant, quòd idem, quod ipsi ante fecissent, sibi proponerent. Existimo equidem, si quis hæc coram Atheniensibus, qui communem hominum uitam ad elegantiorem uitæ cultum traduxerunt, dicere aggressus esset, eius

DIONYSII HALIC. IVDICIUM

eius orationem ipsis futuram fuisse permolestam. His sane causis adductus hanc orationem cum illa altera conferens, minime laudo. in illa enim Archidamus Lacedæmonius ad ea facienda, quæ iusta essent, Plataenses hortatur, dictione usus pura, & dilucida, quæque nullam dicendi figuram habeat uel coactam, uel inconsequentem: in hac uero Græcorum omnium sapientissimi turpissimas sententias, maxime iniucunda oratione comprehendunt: nisi forte Thucydidem odio ac maleuolentia propterea, quod eum eiecissent, hac ignominiae labe ciuitatem suam aspersisse dicamus, ut omnibus eam inuisam redderet. quæ enim ciuitatum principes, quibus tantarum rerum erat concredita summa, & sentire, & dicere de sua patria apud alias ciuitates consueverunt, ea omnes communia arbitrantur esse eius ciuitatis, quæ eos legasset. Sed de dialogis quidem hætenus. Ex concionibus

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

bus uero illam magnopere sum admiratus in primo libro Athenis habitam à Pericle, in qua agitur, ne Lacedæmoniis Athenienses cedant: cuius hoc est initiū.
τῆς μὲν γνώμης, ὃ ἀθλωαῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχουσαι, μὴ εἶναι πελοποννησίοις. id est: sententiam equidem eandem semper retineo, Athenienses, ne Lacedæmoniis cedamus. quæ quidem oratio, & quod ad sententias attinet, diuine est enuntiata; & quod ad compositionem partium, & figurarum non coherentium, & coactarum mutationes spectat, minime auribus est molesta. in qua omnes eas uirtutes, quæ in concionibus usurpantur, adhibitas uidemus. in hac sunt & illæ uirtutes, quæ spectantur in illa Niciæ concione Athenis habita, qua de mittenda in Siciliam expeditione, & epistola ad Athenienses à se missa agit: in qua epistola, cum morbo laboraret, auxilium & successorem sibi dari postulat; item in illa alia, quæ consolationem continet

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

tinet, cum, nauibus amissis, exercitum terrestri itinere uellent adducere; ac si quæ sunt aliæ eius generis conciones, puræ, ac dilucidæ, & ad ueras pugnas accommodatæ. Illam profecto Plataensium responsionem præter omnes, quæ septem libris continentur, admiratus sum, nullam aliam ob causam magis, quam quòd nullis fucatis, & curiose conquistis, sed ueris & naturalibus coloribus sit depicta. Sententiæ in ipsa sunt commiserationibus plenæ, ipsa uero dictio minime aures offendit: compositio iucunda, figuræ rebus in primis aptæ. Atque hæc quidem sunt è Thucydide ad imitationem assumenda, quæ historiam scribentibus proposita esse debent. Illam uero Periclis orationem in secundo libro, qua respondet Atheniensibus ad iracundiam commotis, quòd eis, ut bellum susciperent, persuasisset, non plane totam probō. neque uero illas, quæ tertio libro habentur,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

bentur, à Theone & Diodoto de Mitylenæorum ciuitate habitas; neque Hermocratis Syracusani ad Camarinæos; neque Euphemi Atheniensis legati, quæ huic est aduersaria; neque alias, quæ his sunt consimiles, conciones laudo. alias præterea, quæ ad eandem dicendi formam sunt elaboratæ, nunc enumerare non placet. sed ne cui uidear res dicere eiusmodi, quas demonstrare nequeam, cum multa alia, quibus fidem orationi meæ facerem, afferre queam; ne tamen longius excurrat oratio, duabus concionibus ero contentus, Periclis responsione, & Hermocratis ad Camarinæos Atheniensium urbis accusatione. ac Pericles quidem hæc.

καὶ προσδεχομένη μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν εἰς ἐμὲ γε-
γῆνται. αἰδάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν
τούτῃ ἐνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμ-
ψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἐμοὶ χαλεπαίνετε, ἢ ταῖς συμ-
φοραῖς εἴκετε. idest: Vestra quidem in me

indignatio,

cum causas minime ignora-
T 2 rem,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

rem, non fuit inexpectata. atque ea etiam gratia concionem conuocaui, ut in memoriam reuocem, ac reprehendam etiam, si qua in re immerito mihi succensetis, aut calamitatibus, rebusque ceditis aduersis. Hæc quidem Thucydidi, de hoc uiro scribenti, ab historica dicendi figura minime abhorrent, sed Pericli ad iracundia permotum populum uerba facienti, seq. purganti, minime conueniunt, præsertim in ipso statim responsionis exordio, ante quàm aliis sermonibus eorum animos demulceret, qui non iniuria ob calamitates molestia afficiebantur, ut quorum regionis pars optima à Lacedæmoniis uastata esset, ac pestilentia non exigua multitudo interiisset; qui que harum calamitatum causam, quod ipse belli suscipiendi auctor extitisset, in eum conferebant. præterea non hæc dicendi figura, quæ reprehensionem habet, sed illa, qua deprecatio continetur, utendū erat.

non

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

non enim multitudinis laceffere atque irritare iracundiam, sed placare ac mitigare, oratoris est munus. Deinde adiungit his sententiam quandam, ueram illam quidem, grauiusque prolatam, sed præsentī tempori minime utilem.

ἐγὼ γὰρ ἡγέμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθομενύλῳ ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας, ἢ καὶ ἕκαστον τῆς πολιτείας διαφραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομενύλῳ. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καὶ ἑαυτὸν διαφραγομένης καὶ πατρίδος, οὐδὲν ἥσσον ξυμπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν δυστυχίᾳ, πολλῶν μᾶλλον διασώζεται.

hoc est: Existimo equidem, si tota ciuitas recte se habeat, multo cum ciuibus melius agi priuatim, quàm si contra ciues ipsi singuli bene habeant, ciuitas uero uniuersa male sit affecta. Nam cum patria euertitur, is, cui priuatim bene est, non minus tamen & ipse una cum ea interit; qui autem fortuna non optima utitur, is in patria fortunata, multo magis incolumis seruatur. si qui ciues priuatim detri-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

detrimenta caperent; ipsa uero resp. præclare se haberet; hæc bene dixisset: sed, cum omnes in extremis calamitatibus essent, non iam bene eum dixisse constat. neque uero de rebus futuris ulla spes, quæ has calamitates in melius commutaret, quidquam firmi habebat. ignotum enim est hominibus id, quod futurum est. ac fortuna quidem sententias nostras, quæ de futuris sunt, ad præsentium rerum statum conuertit. His sententiam multo etiam molestiorem addit, minimeque præsentis negotio congruentem. καίτοι ἐμοὶ τοῖς τῶ ἀνδρὶ ὑργίζεται, ὅς οὐδενὸς οἶομαι ἡσίων εἶναι γινῶναι τε τὰ δέοντα & ἐρμηνεύσαι τὰυτά. hoc est: Atqui mihi, tali uiro, succensetis, qui nulli me inferiorem esse arbitror, uel in pernoscentis, uel in explicandis rebus oportunis, uel in amanda patria, uel in pecunia contemnenda. Mirum mihi sane uideatur, Periclem, omnium, qui tunc essent, oratorum maximum ignorasse,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

se, quod mediocribus etiam ingeniis satis est exploratum, eorum, qui se præter modum laudant, orationem auditoribus esse permolestam: idq. in illis præsertim concionibus, quæ uel in iudiciis, uel ad populum habentur: in quibus nō de præmiis, sed de panis est periculum. tum enim non solum aliis molestiam, uerum etiam cum multitudinis inuidiam concitant, infortunium sibi parant. Nam qui eosdem & iudices habet, & accusatores; in hoc ipso, ut eos ad audiendum sibi beneuolos reddat, infinitis lacrymis ei opus est. sed hic noster orator hisce rebus minime contentus, curiosius etiam rem persequitur, &, quæ dicta sunt, latius explicat. ὅτε γὰρ γνοῦς, καὶ μὴ σαφῶς διδάξας, ἐν ἴσῳ εἶ & μὴ ἐν ἐδυμνήθῃ, ὅ, τ' ἔχων ἀμφοτέρω, τῇδε πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζει. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήματι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτῃ ἐνὸς ἀν' ὧ λούτο. hoc est: Nā qui rem intelligit, neque tamen clare docet

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

cet, perinde est, ac si nesciret. qui uero utrumque habet, nec est reip. studiosus, is eodem pacto nihil è re dicet. cui autem hoc etiam inest, si is à pecunia uincatur, pro hac una cuncta habebit uenalia. Nescio equidem, an aliquis, ut hæc uera esse fatebitur, ita Pericli conuenire existimabit, præsertim ad irascentes Athenienses uerba facienti. Neque enim sententiarum, aut optimorum argumentorum inuentio ipsa per se multo studio digna uidetur, nisi etiam rebus, & personis, ac temporibus, ceterisque rebus omnibus conueniant. sed, quemadmodum initio quoque dicebam, quæ sua esset de Periclis uirtutibus sententia, ostendere cupiens Thucydides, hanc illi intempestiuam orationem affingit. Oportebat autem, ipsum prius, quid de hoc uiro sentiret, declarare, deinde uero eidem in periculo uersanti orationem, qua à se iracundiam deprecaretur, humilem adiungere.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

gere. Hoc sane facere decebat eum historicum, qui ueritatē imitari uellet. Illa uero permolesta sunt, quæ puerilia dictionis ornamenta, & nomina quædam in sententiis ualde perplexa & intricata habent.

ἵεναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμοίᾳ, καὶ ἀμυνέσθαι μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ ἐκαταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας δυνάμεις καὶ δειλῶ τιμι ἐγγίνε-
ται: καταφρόνησις δὲ, ὅς ἐν καὶ γνώμη πῖς δὴ τῶ ἐναντίων παρέρχεται, ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. ἐπὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἢ σιώσεως ἐκ τῆς ὑποφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται. ἐλπιδί τε ἥσσαν πῖς δὲι, ἥς ἐν τῇ ἀπόρῳ ἢ ἰσχύς. γνώμη δὲ ἀπὸ τῆς ὑπαρχόντων, ἥς βεβαιότερα ἢ φρόνοια. hoc est: Ita nos comparare decet, ut hostibus, non modo fiducia pleni, sed etiam confidentes occurramus. siquidem fiducia ex improuisa aliqua prospera q. fortuna etiam in ignauum aliquem cadit: confidentia eius est unius, qui suo se consilio aduersarium superare credit. quod quidem nobis inest & prudentia, quæ ab animi magnitudine

V ori-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

oritur, in pari fortuna tutiorem reddit audaciam, in spe uero minorem fidem habet, cuius omnis est uis in dubio, sed in consilio, quod è rebus præsentibus sumitur, cuiusq. prouidentia firmior est. Hic uides & ipsas sententias frigidiores esse, & eiusmodi, quæ Gorgiæ potius instituto conuenire uideantur. nominum expositio plane sophistica, ac prorsus inepta est. hæc uero: ἢ τε τόλμα καὶ ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἢ σωέσις ἐν τῇ ὑπερφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται. obscuriora sunt Heracliti tenebris. illa uero, ἢ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῇ ἀπόρῳ ἰσχὺς: & γὰρ μὴ δὲ ἀπὸ τῆς ὑπαρχόντων, ἥς βεβαιότερα ἢ πόνοιαι, poetico quodam uitio sunt per circuitionem perq. ambages prolata. Vult enim significare, nos ei opinioni magis assentiri oportere, quam ex rebus præsentibus colligimus, quàm spei, cuius tota uis in rebus futuris est posita. Iam uero illud etiam consideraui, cum illorum in se iracundiam, propter præsentes calamitates exci-

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

excitatum, mitigare uellet, quarum quidem calamitatum partem maximam præter opinionem, præterq. expectationem subibant; ac hortaretur, ut fortiter, atque ita ea mala ferrent, ne ciuitatis dignitatem labefactarent; ac, rerum priuatarum dolore deposito, de communi salute essent solliciti; deinde oratione percurrēs, illos, cum tam firmum in mari imperium tenerent, neque à Persarum rege, neque à Lacedæmoniis, neque ab ullo præterea hominū genere regno spoliari posse, quarum rerum fides non præsens, sed futura erat, non in prouidentia, sed in spe uim suam obtinens; horum omnium postea oblitus, non iam eos ullam in spe, cuius in dubio uis est posita, fidem uult habere. Hæc sane pugnant inter se: siquidem, quod dolorem illis faciebat, id præsentem iam sensum habebat; utilitatis uero significatio adhuc aberat. sed quemadmodum hæc, neque quod ad res ipsas, neque

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

quod ad uerba attinet, laudo, ita illa, ut acute excogitata, & excellenter exposita, iucundeque coagmentata, admiror. καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγρήται· τὰ ἄλλα δὲ τυχοῦσι, πολλὰ ἄνοια πολεμῆσαι. εἰδὲ ἀναγκάϊον ὧς, ἢ εἰξάντας δὲ τοῖς πέλαις ὑπακῆσαι, ἢ κινδυνώσαντας, περιγρῆσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον, τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτὸς εἰμὶ καὶ οὐκ ὀξίζαμαι. ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε. ἐπεὶ δὲ ἡ ξυνέβη ὑμῖν πειθῆναι μὲν ἀπεραίους, μεταβάλλειν δὲ κακουμένοις. hoc est: Etenim quibus optio datur, si ii pacem, quàm bellum, malunt, cum secunda fortuna utuntur, amentissimi sunt: sin uero necesse sit, aut finitimis cedētes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discrimen; profecto, qui cedunt, iis, qui resistunt reprehensione sunt digniores. equidem idem, qui antea, sum, neque à mea sententia discedo: Vos uero inconstantes, qui, antequam detrimentum ullum sustineretis, mihi assentiebamini, nunc uero, calamitate acce-

pta,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

pta, consilium mutastis. Præterea illa etiā. δελοῖ γὰρ φρόνημα, τὸ αἰφνίδιον, καὶ ἀπροσδόκητον, ἔτι τὸ πλείω παρὰ λόγον συμβῆναι, ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα. ἔτι κατὰ τὴν νόσον γεγρήται: ὅμως δὲ πόλιν μετὰ ἄλλω οἰκοῦντας καὶ ἐν ἡθέσιν ἀντιπάλαις αὐτῇ τεθραμμένους, χρεῶν καὶ συμφορῶν ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν. ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅς τις ἀν μαλακίᾳ ἐλλείπει, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον. hoc est: Repentina, minimeque expectata, quæque præter omnem rationē eueniunt, fastum deiiciunt. quod quidem uobis præter alia in hoc potissimum morbo usu uenit. Veruntamen cū in magna ciuitate uiuamus; iisque institutis imbuti, quæ illius amplitudini conueniant, in ea simus educati: decet nos, calamitatibus etiam maximis nolle succumbere, neque nostram delere dignitatem. Nam qui per ignauiam, gloriæ, quam obtinet, desertor est, is non immerito ab-

om-

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

omnibus reprehensione dignus iudicatur ; is uero maleuolentia , qui temere gloriam , ad se non pertinentem , appetit . Deinde illa addit , quæ Atheniensium animos ad maiorum fastum excitent .

τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τὰ τιμωμὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς , ὅς τ' ἂν πάντας ἀγάλλεσθε , βοηθεῖν , καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόρους , ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν , μηδὲ νομίσαι πρὸς ἑνὸς μόνου , δελείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι , ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς σερήσεως , καὶ κινδύνου , ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς , ἥς ἐκ δὲ οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἐστίν , εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπαγμοσύνην ἀνδραγαθίζεται . ὡς τυραννίδα γὰρ ἡδὴ ἔχετε αὐτὴν , καὶ λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι , ἀφεῖναι δὲ , ἐπικίνδυνον . hoc est : Decet item uos publicæ ob imperium dignitati , qua omnes lætamini , consulere , neque ullum laborem recusare . aut , si hoc non uultis , honores ne quæritis , neque existimate unatantum de re , hoc est , de libertate in seruitutem commutanda , sed de imperii priuatione , deq. periculo , ob offensas , in

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

imperio contractas , impendente , certamen esse , quod quidem uobis imperium iam non est integrum deponere , etiam si quis uestrum , hoc ueritus , quietam uitam agere institueret . siquidem imperium iam ueluti tyrannidem administra- stis : quam sumere quidem uidetur iniurium esse , relinquere uero periculosum . Atque alia , his similia , quæcunque & no- minum , & figurarum mediocres immutationes , neque affectatas , neque diffi- ciles , habent . In Hermocratis uero con- cione illa præclara uidentur laudanda , in quibus hic noster se præclare gessit .

ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν τῆς ἀθηναίων δικατηγόρητον ἔ- σαν πόλιν , νυῦν ἡκομὲν ἀποφανέντες ἐν εἰδόσιν ὅσα ἀδικεῖ . πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτὲς αἰτιατόμενοι , ὅτι ἔχοντες τῶνδε δείγματα τῆς τ' ἐκείτ' ἐλλώων , ὡς ἐδωλόθησαν , οὐκ ἀμύνονται σφίσιν αὐτοῖς . Ἐνὺν ἑφ' ἡμᾶς ταυτὰ παρόντα σοφίσματα , λεοντίνων τε ξυγχεῶν κατοικήσεις , Ἐγεσάων ξυμμάχων ἐπι- κερίας , & ξυσφαφέντες βελόμεθα πρὸς θυμότερον δ' εἶξαι

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

δείξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἴωνες τὰ δέ εἰσιν, ἐδ' ἑλλη-
σπόντιοι, καὶ νησιῶται, οἱ δὲ αὐτότε, ἢ μῆδον, ἢ ἐ-
ναγέ τινα αἰεὶ μεταβάλλοντες, δαλῆνται, ἀλλὰ δα-
ριεῖς ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς πελοποννήσου
τῶν Σικελίαν οἰκῶντες, ἢ μέροσιν ἕως ἀν' ἑκάστοι κα-
τὰ πόλεις ληφθῶμεν, εἰδότες ὅτι ταύτη μόνον ἀ-
λωτοί; hoc est: Neque uero huc uenimus,
ut, quantam Athenienses, qui reprehen-
sione uacare non debent, iniuriam fa-
ciant, apud uos, qui hæc optime intelli-
gitis, ostendamus, sed multo magis ut
nos accusemus, quòd, cum multa Græ-
carum urbium exempla nobis obuersen-
tur, quemadmodum illæ in seruitutem
sint redactæ, non tamen nobis ipsis subue-
nimus, nec præsentis fallacias, in nos con-
fictas, dissoluimus, Leontinorum scilicet
propinquorum restitutiones, atque Ege-
stanorum sociorum auxilium; ac non po-
tius, uiribus collectis, conamur ostende-
re illis, non esse nos Iones, neque Helle-
spontios, neque Insulanos, qui, dominū

aut

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

aut Medum, aut quemlibet alium com-
mutantes, seruiunt, sed Dores, liberos
homines, è libera Peloponneſo, Siciliam
habitantes, an expectamus, quoad om-
nes oppidatim capiamur, cum sciamus
hac una nos ratione in potestatem uenire
posse? Hæc cum in perspicuo & puro o-
rationis genere sint prolata, fulmina quæ-
dam uerborum, & pulchritudinem, &
uim, & magnificentiam, & acrimoniam
habent, suntq. commiserationibus ad pu-
gnas accommodatis referta, quibus qui-
dem & in foro, & in amicorum colloca-
tionibus locus esse potest. Præterea ad
hæc illa quoque accedunt. εἴτε τις φθονεῖ
μὲν, ἢ ἐφοβεῖται. ἀμφοτέρω γὰρ τὰ δὲ πάχιστα μέ-
ζω. διὰ δὲ αὐτὰ τὰς συρακούσας κακωθῆναι μὲν,
ἵνα σωφρονισθῶμεν βέλεται. περιγυρόμεν δὲ, ἐνε-
κα τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας. ἐκ ἀνθρωπίνης δυνάμεως
βέλησιν ἐλπίζει. ἐγὼ οἶόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας,
καὶ τῆς τύχης, τὸν αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν ἔχειν.
hoc est: Verum, si quis aut inuider no-
bis,

X bis,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

bis, aut nos metuit, (hæc enim utraq̃
faciunt inferiores) & ob id Syracusas uult
damno affici, ut nos modestiores fiamus,
ac superesse ut tutius degatis non ea, quæ
in humana sunt potestate, sperat, non e-
nim possunt homines & desiderium, &
fortunam in suo arbitrio habere. Deinde,
quæ in extrema oratione sunt collocata.
δεόμεθα, & μαρτυρούμεθα ἅμα, εἰ μὴ πείσομεν, ὅ-
τι ἐπιβουλεύομεθα μὲν ὑποίωνων ἀεὶ πολεμίων,
περὶ δὲ ὑμῶν δωριεὺς δωριέων. καὶ εἰ
κατασφύονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι. ταῖς μὲν ὑμετέρας
γνώμαις κρατήσουσι, περὶ δὲ αὐτῶν ὀνόματι Τιμηθῆ-
σονται. & τῆς νίκης ἐκ ἄλλόν τινα ἄνδρα ἢ τὸν τῶν
νικῶν ὄψαρχόν τε λήφοντα. hoc est: Oramus
uos, atque obtestamur, nisi persuadebi-
mus, nos ab Ionibus, perpetuis nostris ho-
stibus, & à uobis Dorienfibus, cum & ipsi
Dorienfes simus, prodi. qui si ab Atheni-
enfibus superemur, propter uestra confi-
lia superabimur. sed uictoriæ laus tamen
penes illos tantum erit, qui nullum aliud

aid

X

huius

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

huius certaminis præmium consequen-
tur, quàm uos ipsos, qui illis huius ui-
ctoriæ auctores extitistis. Hæc equidem,
hisque similia tum pulchra, tum etiam
imitatione digna existimo; illa uero non
uideo cur laudari debeant.

ἡκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει μὲν, ἣ πτωθῆ-
ναι. διανοίᾳ δὲ, ὡς πάντες ὑπονοῦμεν. καὶ μοι
δοκοῦσιν οὐ λεοντίνους ἐλέσθαι κατοικίσαι, ἀλλ'
ἡμᾶς μᾶλλον ὀξοικίσαι. hoc est: In Sicili-
am eo quidem nomine, quod audistis,
ueniunt, animo autem eo, quem om-
nes suspicamur: ac, ut mihi quidem ui-
detur, non ob eam causam, ut Leonti-
nos in sedem suam reducant, sed ut nos
potius è sede nostra abducant. Frigida
hæc adnominatio est, neque ullum mo-
uet affectum, sed affectationem potius o-
stendit. Hæc præterea perplexa, quæ fi-
guras habent intricatas. καὶ ἐπεὶ τῆς ἐλδο-
υρίας ἄρα, οὔτε ἔτοι τῶν ἐλλύων, οὔθ' οἱ ἐλλύες
τῆς εὐαγίας, περὶ μὴδ' ἂν ἴεσαν. περὶ δὲ, οἱ μὲν

X

2

σφίσιν

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

σφίσιν, ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδελώσεως. οἱ δὲ ὅτι
 δευτέρῳ μεταβολὴ οὐκ ἀξιοπρεπέστερον, κακοζυγε-
 τωτέρῳ δέ. hoc est: Neque uero aut isti
 pro Græcorum, aut Græci pro sua liber-
 tate Medo restiterunt; sed hi, ut sibi, non
 Medo, seruiretur; illi, ut dominum com-
 mutarent non expertem prudentiæ, sed
 prudentia male utentem. Ac præterea il-
 lud, quod satietatem affert, tum à plurali
 ad singularem numerum, ex eo uero ser-
 mone, qui est de persona, ad dicentis per-
 sonam fit transitio. καὶ εἴτω ἄρα παρέστηκε
 τὸν μὲν συρακούσιον, ἑαυτὸν δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τῷ
 ἀθιναίῳ, καὶ δεινὸν ἡγεῖται ὡς γε τῆς ἐμῆς κιν-
 δυνόεν, ἐνθυμηθήτω οὐ ὡς τῆς ἐμῆς μάλλον, ἐν-
 ῖσιν δὲ, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἅμα, ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος.
 τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφαλές ἐστιν, ὅσῳ οὐ προδιεφθαρ-
 μένου ἐμοῦ, ἔχων δὲ ξύμμαχον ἐμὸν, καὶ οὐκ ἔρημον
 ἀγωνιέται. τόν τε ἀθιναῖον, μὴ τιτὸν τοῦ συρακου-
 σίᾳ ἔχθραν κολάσασθαι. hoc est: Quod si
 quis statuit, non se, sed Syracusanum,
 Atheniensi inimicum esse, & graue sibi es-
 se

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

se putet pro mea patria periclitari, is cogi-
 tet, dum pugnat in mea, non magis pro
 mea se, quam pro sua ipsius pugnare. idē.
 eo tutius, quod me non iam perditum,
 sed socium habens, non destitutus pugna-
 bit. Cogitet item, Atheniensem nolle ul-
 cisci inimicitiam Syracusanorum. Hæc sa-
 ne & puerilia, & nimium studiose conqui-
 sita, & iis, quæ ænigmata uocantur, ob-
 scuriora sunt. Illæ præterea, καὶ εἰ γνώμη
 ἀμάρτοι, τοῖς αὐτοῦ κακοῖς ὀλοφυρθεῖς, τάχ' ἀνίστως
 καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε βεληθέει αὐθις φθονῆ-
 σαι, ἀδυνάτον δὲ προεμνῆναι, καὶ μὴ τὰς αὐτὰς κιν-
 δύνους ἐπεὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθε-
 λήσαντι προσλαβεῖν. hoc est: Nam si aliter,
 quam expectauit, eueniat, tum calamita-
 tem suam deflens, forsitan uelit rursus, ut
 antea, fortunæ meæ posse inuidere: quod
 ab eo, qui desertor extitit, quiq. eadem
 non de nominibus, sed de rebus pericula
 suscipere recusauit, prorsus iam fieri ne-
 quit. Quibus epiphonema addit, quod
 ne

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ne puero quidem conueniat. λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύναμιν σώζοιαν τις. ἔργῳ δὲ, τὴν αὐτῆς σωτηρίαν. id est: qui enim nostram potentiam tutatur, is uerbo quidem nostrā, re autem ipsa suam salutem seruat. Sunt alia etiam in hac concione, reprehensione digna, quæ nihil opus esse arbitror in medium producere, cum iam satis explicatum sit, Thucydidis dictionem tum maxime, ut optimam, laudandam esse, cum uerbis à consuetudine remotis modice utitur, primasq. ac necessarias uirtutes retinet; tum uero pessimam iudicandam, cum à communi uerborum ac figurarum usu plurimum recedit, & peregrina quædam, & minime cohærentia confectatur. quo fit, ut nulla aliarum uirtutum suam in dicendo uim queat ostendere. quod genus orationis, neque in concionibus utilitatem habet, in quibus de pace, de bello, de legum latione, de rep. ordinanda, deq. aliis rebus magnis, & ad remp. spe-

ctan-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

ctantibus, à ciuitatibus deliberatio sumitur; neque in foro, ubi de morte, de exilio, de infamia, de uinculis, de pecunia abrepta, ad eos uerba fiunt, penes quos harum est rerum potestas. nullus, inquā, his in locis eiusmodi orationis est usus, quæ multitudini, raro hæc audienti, magnam potius affert molestiam: neque uero in sermonibus familiaribus, in quibus de rebus ad uitam spectantibus agimus aut cum ciuibus, aut amicis, aut propinquis nostris: quibus cum aut de rebus, quæ ipsis euenerunt, differimus; aut necessaria aliqua de re consilium capimus; aut admonemus; aut hortamur; aut bonis illorum gratulamur; aut rebus aduersis una dolore afficimur. Vt interim illud taceam, sermones eiusmodi, propterea quòd sint iniucundi, ne patres quidem, aut ipsas matres pati posse; sed illos quoque non secus, quàm si exteram aliquam gentem, aliena lingua utentem, interpre-

te

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

te opus habituros. Atque hæc quidem sunt, quæ, quantum ego ingenio assequi possum, de Thucydide dici posse existimem. Nunc non ab re fuerit, ea etiam persequi, quæ de ipso non nulli dixerunt, ne quid prætermittere uoluisset uideamur. Ac neque ciuilibus certaminibus, neque familiaribus colloctionibus hanc illius dicendi formam conuenire, omnes, sana mente præditi, fatentur. Sunt autem sophistæ quidam haud obscuri, qui ad populares quidem se cōgressus parantibus, & de rebus iustis disserere uolentibus, minime accommodatam esse hanc dicendi formam, sed iis, qui ad historicas res tractandas accedunt, quæ magnifico quodā, ac sublimi dicendi genere, quod admirabilitatem faciat, opus habent, omnino aptum esse dicant: quibus quidem maxime omnium conuenire, ut in hoc se dictionis genere exerceant, in quam non usitata, & obsoleta uocabula, & tropi, ac figuræ

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

guræ à communi consuetudine abhorrentes, & peregrinæ, & magnificum quiddā habentes, inducuntur. Non enim hæc forensibus, aut eiusmodi hominibus, qui sedentarias, ut uocant, & manuarias artes exercent, aut aliis, qui nulla liberali doctrina sint exculti, sed uiris in omni disciplinarum genere, tum in rhetorica ac philosophia exercitatis, quibus nihil nouum, nihil peregrinum uideri potest, scripta esse affirmant. Sunt etiam, qui dicant, hūc historicum, cum hac ratione suam historiam conscriberet, non ad eos, qui post se futuri essent, spectasse, sed eorum habuisse rationem, qui suo tempore uiuerent, quibus hæc dicendi ratio in usu erat. quæ neque ad ea certamina, in quibus aut consilia capiuntur, aut iudicia exercentur, utilitatem ullam affert. ad quæ quidem certamina neque senatores, neque iudices eiusmodi conuenire solēt, quales uult Thucydides. Ad eos quidē,

Y qui

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

qui Thucydidis orationē ab eruditis tantum uiris & legi, & intelligi debere arbitrantur, hæc habeo, quæ dicam: eos, qui res necessarias, atque omnibus utiles (nihil autem his est aut utilius, aut magis necessarium) è communi uita tollūt, ac paucis tantum quibusdam hominibus tanquā propria attribuunt, illud imitari, quod in ciuitatibus, quæ aut paucorum dominatu, aut tyrannide premuntur, fieri cōsuevit. Qui omnia, quæ in Thucydide habentur, coniectura assequi possint, ii facile ob paucitatem numerari queunt. in quo sunt quædam, quæ ne illi quidem pauci sine grammatica explicatione consequantur. Ad eos autem, qui Thucydidis orationem ad ueterem, atque illis tempotibus usitatam dicendi rationem referunt, neque obscuro, neque prolixo mihi sermone opus erit. quibus illud dici potest; cum multi essent Athenis & oratores, & philosophi, quo tempore bellum

imp

Y

inter

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

inter Peloponneses, atque Athenienses gerebatur, neminem tamen repertum esse, qui hunc dicendi modum usurparit, neque Andocidem, neque Antiphontē, neque Lysiam, qui oratores erant, neque Critiam, neque Antisthenem, neque Xenophontem, Socraticam philosophandi rationem sectantes. Ex his omnibus hunc primum extitisse satis constat, qui hanc sit dicendi formam secutus. quod quidē eo fecit, ut omnibus aliis historicis in dicendo præstaret. quam quidem rationem cum mediocriter, ac parce adhibet, ita se admirabilem præstat, ut nemo cum eo conferri posse uideatur. cum uero eā inepte, & ad satietatem usque assumit, ut ne temporis quidem rationem ducat; tū uero reprehensione carere non debet. Equidem neque squalidam, & incomptā, aut rudem in historia tractāda orationem probo, sed talem, quæ poeticum quiddam habeat, neque uero omnino sit poe-

maior

Y

2

tica,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

tica, sed tamen paullo extra communem
usum euagetur, nihil enim est molestius,
nihil satietate iniucundius. modus autem
rebus in omnibus utilis est. Superest
adhuc, ut de iis oratoribus, & historicis,
qui hunc nostrum sunt imitati, aliquid di-
cam: quod ad huius operis nostri absolu-
tionem uel maxime requiri uidetur. quæ
quidem res cauendum nobis esse monet,
ne quam reprehensionis occasionem iis
præbeamus, qui omnia calumniari solent;
qui talem postea aliquam de nobis accu-
sationem proponant, quæ à nostra mo-
destia, quam & in moribus, & in ser-
monibus semper secuti sumus, longissi-
me absit. quibus quidem statim odio ac
maleuolentia facere uidebimur, si quos
in medium proferamus, qui rectam Thu-
cydidis imitandi uiam ignorarunt: illo-
rumque scripta producamus, quibus illi
magnopere gloriantur, ac magnas etiam
diuitias cumularunt, immortalemque sunt
gloriam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

gloriam consecuti. sed, ne qua de nobis
eiusmodi in animis hominum suspicio hæ-
reat, ab omni reprehensione abstinebi-
mus, nulla omnino de cuiusquam erra-
tis mentione facta. de iis tantum paucula
cum dixerimus, recte ad eius imitatio-
nem expressa, orationi nostræ finem impo-
nemus. Historicorum quidem ueterum
nullus, quod equidem sciam, Thucydi-
dem est imitatus in iis, in quibus ille ma-
xime differre ab aliis uidetur: quæ qui-
dem hæc sunt. Vocabulorum, quæ non
ab omnibus passim, sed proprie ab aliqua
gente usurpantur, item uetustarum, &
poeticarum peregrinarumque dictionum
usus; hyperbata, & perplexitates quæ-
dam, sententiæ breues, quæ paucis plu-
rimarum rerum significationem compre-
hendant, in quibus redditiones, quæ prio-
ri particulæ respondeant, longe petuntur:
præterea rudes, atque à naturali con-
nexionē abhorrentes quædam figuræ, quæ

uix

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

uix in ipsa arte poetica ullum reperiunt lo-
cum: ex quibus illa in oratione obscuri-
tas existit, quæ tum omnes uenustates cor-
rumpit, tum tenebras uirtutibus oratio-
nis offundit. Ex oratoribus uero Demo-
sthenes repertus est unus, qui ut alios quo-
que, qui magnum aliquid atque illustre
in oratione habere uiderentur, ita & Thu-
cydidem in multis est rebus imitatus, ac
ciuilibus orationibus eas ab illo sumptas
uirtutes adiunxit, quas neque Antipho
habuit, neque Lysias, neque Isocrates,
oratorum sui temporis principes: illa, in-
quam, quæ uelut fulmina quædam sunt
in oratione, & maximam quandam uim
obtinent; atque illa, quæ acerbum quid-
dam, & austerum, & acrimoniam illam
habent, quæ ad motus animi concitan-
dos plurimum ualent. Illam autem ob-
scuram, quæ unius alicuius gentis est pe-
culiaris, & peregrinam, ac poeticam di-
ctionem, ueris certaminibus minime a-
ptam

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

ptam ratus, omisit: neque, quod in figu-
ris uagum est, & à consequentia naturali
aberrat, ac solœcismi speciem præferat,
id adamauit: sed, quæ à consuetudine re-
cepta essent, in orationem suam induxit,
commutationibus ac uarietate eam exor-
nans, cum nullam sententiam simplici-
ter, ac sine aliqua figura proferat. per-
plexas uero, & intricatas illas sententias,
quæ breuib. multa significant, quæque
in longum protenduntur, atque admira-
bilia enthymemata habent, & imitatus
est, & in forensē ac ciuilem orationem
intulit. quæ quidem parcius in familiari-
bus, copiosius in publicis ac popularibus
orationibus adhibuit. Ex multis autem
pauca quædam exempla proferam, quæ
tamen iis, qui in eius scriptis uersati sunt,
fatis esse queant. Est autem apud illum
conciō quædam, cuius argumentum est
de bello aduersus regem; in quahorta-
tur Athenienses, ne temere illud suscipi-
ant,

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ant, quippe qui neque pares copias habeant, neque fociis fideliter ac firmiter periculum subituris uti possint. hortatur autem eos, ut, comparato exercitu, Græcis ostendant, si quis aduersus Græciam bellum suscipiat, se periculum pro communi libertate adituros. antequam autem res comparentur, legationem ad ceteros Græcos, quæ eos ad bellum cohortetur, quòd scilicet illi non sint obtemperaturi, mittendam non arbitratur. quo quidem sumpto argumento, ita hanc sententiam disposuit, ac figuris ornauit. οὐδεὶς δὲ ἦτον πρὸ πάντων ἑλλήων τηλικούτον ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσας, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν χιλίας μὲν ἰππέας, ὀπίτας δὲ, ὅσας ἀνέθελιτις, ναῦς δὲ ἑξακοσίας, ἐχέει, & δεινὴ σεται, μετὰ τούτων ἀσφαλέστατον ἡγήμηνος σωθῆναι. ἔκουν ἐν μὲν καλεῖν ἥδη τὸ δεῖναι, καὶ μὴ τύχητε, ἀφαρτῆν: ἐν δὲ τοῦ μετὰ τοῦ πρῶτου σκεδάσασθαι, τὰ ὑμέτερα αὐτῷ ὅπλῳ, διομήνους σώζειν, & εὖ εἰδέναι πάντας ἡξοντάς ἐστι. hoc est: Nemo Græcorum omnium ita fretus erit suis

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

fuis opibus, quin, ubi uiderit uobis præsto esse & mille equites, & armatos pedites, quot uoletis, & naues trecentas, uenturus, & supplicaturus sit, illis adiutoribus tutissime se putans incolumem fore. proinde si uos uocabitis, rogandi erunt: quòd si preces non ualebunt, spe decidetis; sin autem, copiis instructis, uestra continueritis, rogantes seruabitis: neque dubium est, quin omnes ad uos uenturi sint. Hæc quidem à communi & usitata dicendi forma abhorrent, atque iis meliora sunt, quibus multitudo uti consueuit, neque tamen ita sunt obscurata, ut enarratione egeant. ab ipso autem belli apparatu exorsus, hæc subiungit. ἐστὶ τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς πρῶτης, ὃ ἄνδρες ἀθλωαῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διακείσθαι τὰς γνώμας ὑμᾶς, ὥς ἕκαστον ἐκόντα προθύμως, ὃ, τι ἀνέη, ποιήσονται. ὁρᾶτε γὰρ, ὃ ἄνδρες ἀθλωαῖοι, ὅτι ὅσα μὲν πῶποτε ἅπαντες ἐβουλήθητε, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἐαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πῶτ

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

ποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγον. ὅσα δ' ἐβελήθητε μὲν, μετὰ
ταῦτα δὲ ἀπεβλέφατε εἰς ἀλλήλους, ὥς αὐτὸς
μὲν ἕκαστος ἐποιήσων, τὸν δὲ πλησίον τὰ δέοντα
παράξοντα, οὐδὲν πάποθ' ἡμῖν ἐγχεῖτο. hoc est:
Prima itaque & maxima instructionis
pars, Athenienses, hæc est, ut quisque
ultro alacriter omni officio fungi uelit. il
lud enim uidetis, Athenienses, quæcun-
que unquam uniuersi uos uoluistis, & po-
stea quisque pro se gerenda existimauit ni-
hil à uobis prætermisum est. quæ uero uo-
luistis, post autem alius alium respexistis,
tanquam ipse nihil, proximus omnia fa-
cturus esset; in iis nihil unquam præstiti-
stis. Hæc sententia multis est modis inuo-
luta, ita tamen explicata, ut à communi
usu loquendi ad insolitum dicendi genus
transierit. seruata est tamē in perspicuita-
te nimis accurata diligentia. In maxima
autē illa aduersus Philippum oratione, sta-
tim initiū quoque hoc pacto est cōparatū.

πολλῶν, ὧν ἄνδρες ἀθλιωταῖοι, λόγων γιγνομένων, ὅλε
γού

DE THVCYDIDIS HISTORIA.

Ἰε δ' ἐν καθ' ἐκαστὴν ἐκκλησίαν, ὡς δὲ φίλιππος,
ἀφ' ἑτέρῳ εἰρηνῶν ἐποίησατο, ἐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ
καὶ τὰς ἄλλας ἀδικεῖ, ἐ πάντων οἷδ' ὅτι φησάντων
γὰν, εἰ ἐ μὴ ποιῶσι τῆτο, καὶ λέγειν καὶ παρὰ τῶν
ἅπασιν παρορνεῖν, ὅπως ἐκείνος παύσεται τῆς ὑ-
βρεως, καὶ δίκην δώσει. εἰς τῆτο ὑπηγμένη πάντα
τὰ πράγματα, ἐ παρηγμένη ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ
εὐσφρημον μὲν εἶπέν, ἀληθὲς δὲ ἢ, εἰ καὶ λέγειν
ἅπαντες ἐβέλοντο οἱ παρόντες, ἐ χειροτονεῖν ὑμῖς,
ὡς δὲ φανότατα ἐμελλε τὰ πράγματα ἐξεῖν, ἐκ
ἀν' ἡγέμαι δυνάσται χειρόν, ἢ νῦν διατεθῆναι.

hoc est: Cum multæ, Athenienses, ora-
tiones in omni fere consilio de iis iniuriis
habeantur, quæ non uobis modo, sed re-
liquis etiam Græcis à Philippo, ex quo pa-
cem fecit, inferuntur; cumq. certum mi-
hi plane sit, dicturos esse omnes, etsi re-
non idem præstent, oportere tum uer-
bis, tum uero rebus ipsis prospicere, ut
ille absteineat ab iniuria, meritasq. pænas
pendat: eò deducta, progressaq. omnia
cerno, ut uerear, ne, quod dicam, mi-

Z 2 nus

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

nus pie illud quidem, sed uere tamen dici possit. Ego, si, quod maxime contra rempublicam foret, oratores omnes suadere, uosque suffragiis uestris comprobare uoluissetis, nihilo deteriore loco, quam nunc est, fuisse rempublicam futuram arbitror. His similia sunt & illa: εἴτ' οἶδε οἱ μὲν ἐδὲν ἂν αὐτὸν ἐδυήθησαν ποῖναι κακὸν, μὴ παθεῖν ἢ ἐφυλάξαντο ἂν ἴσως, τέτους μὲν ὁξαπατᾶν αἰρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ πρὸς λέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐν παρορρήσεως πολεμήσειν. ὁ ταῦθ' ἕως ἂν ἐκόντες ὁξαπατᾶτε. hoc est: An existimatis, cum ille eos, qui nihil ei nocere, fortasse autem, ne quod ipsi detrimentum acciperent, cauere potuerunt, per fraudem opprimere, quam indicto bello aggredi maluerit; praedicturum uobis bellum esse, ac denuntiaturum, ante quam inferat? praesertim dum ad illius fraudes ita conuiuetis, ut uoluntario decipi uideamini. In illa autem omnium iudicialium optima oratione, quae de corona scripta est, de Philippi est,

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

calliditate, qua ciuitates deuicit, mentione illata, sic sententiam figuris exornauit. καὶ ἐκ ἑτι παρορτήθημι, ὅτι τῆς μὲν ἀμότητος, ὡς ἐν οἷς καθάπαξ Τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος, ἐστὶν ἰδεῖν, ἐτέροις πρὸς αὐτὸν συνέβη, τῆς δὲ φιλάνθρωπίας, ὡς τὰ λοιπὰ τῆς πραγμάτων ἐκείνης περιβαλόμενος, πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς, καλῶς ποιῆντες, τὰς καρπὺς ἐκποιεῖσθε. hoc est: Sed nihil praeerea addo de crudelitate, qua Philippus contra eos, quos una omnes superauit, usus est, quamque alii etiam experti sunt; humanitatis autem, quam ille apud uos simulabat, qua reliquas sibi res subiecit, uos, quod faustum felixque sit, fructum tulistis. Praeterea ubi eos, qui res Philippo prodidissent, omnium Graeciae calamitatum auctores fuisse ostendit; haec ad uerbum scribentes. καὶ τὸ νῦν τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τὰς θεάς, εἰς ἑὸν ἀληθείας θεοὶ σκοπεῖσθαι, εἰς τὸ καταψύδεσθαι, καὶ δι' ἑχθρὰν τι λέγειν, ἀνελόντας ἐν μέσῃ, τίνες, ὡς ἀληθῶς, ἦσαν, οἷς ἂν εἰκότως ἢ δικαίως τὴν τῆς γεφυρομένης αἰτίαν, ὅτι τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν, ἀπαντες

DIONYSII HALIC. IUDICIUM

παντες τες ομοιους τετρω παρ' ἐκάστη τῶν πόλεων
δύροιντ' ἂν, οὐχὶ τοὺς ἐμοὶ. οἷός τ' ἂν ἀδενῇ τὰ Φιλίπ-
πευράγματα. Ἐκ μιᾶς ἡμικρᾶς, πολλάκις πολε-
γόντων ἡμῶν καὶ ὡδρακαλιούτων τὰ βέλτερά, τῆς
ιδίας ἐνεκα αἰχροπερδείας, τὰ κοινῇ συμφέροντα
προϊέντο τοὺς ὑπάρχοντας ἑκαστοὶ πολίτας. Ἐξαπα-
τῶντες, ἔδιαφθείροντες, ἕως δέλεος ἐποίησαν.

hoc est: Atque hoc quidem, per Hercu-
lem, atque omnes Deos, si, mendaciis re-
motis, atque omni in dicendo maleuolen-
tia è medio sublata, ex ueritate considera-
ri oporteat, qui fuerint illi, ad quos meri-
to ac iure eorum, quæ euenerunt, causa
referri debeat, ii sane in omnibus ciuita-
tibus, isti, non mihi, similes esse reperien-
tur. qui, cum adhuc parua, nec satis fir-
ma essent Philippi uires, etsi uos, quæ o-
ptima essent, & doceretis, & ad ea horta-
remini, ipsi tamen, priuati ac turpis lucri
causa, singulis decipiendis ac suis ciuibus
corrumpendis, communem utilitatē per-
diderunt; donec eos seruos effecerint.

Possem

DE THUCYDIDIS HISTORIA.

Possem equidem sexcēta ex iis Demosthe-
nis orationibus, quæ uel in deliberatio, uel in iudiciali genere scriptæ sunt, exem-
pla proferre; quæ à communi atque usita-
to dicendi genere abducta, ad Thucydi-
dis imitationem sunt expressa: sed ne lon-
gior, quàm par sit habeatur oratio, iis ero
contentus, quibus rem à nobis propositā
fatis confirmatam putamus. Illud interim
eos, qui publicis in orationibus exercen-
tur, quiq. iudicio sunt integro, admone-
re non pigebit, ut, Demosthene, quæ om-
nium oratorum optimum fuisse scimus,
consiliario usi, ea tantum ab eo petant, in
quibus & breuitas, & acrimonia, & uis,
& robur, & magnificentia, aliæq. his affi-
nes uirtutes insunt: ænigmatica autem il-
la, et intellectu difficilia, ac grammaticis
enarrationibus indigentia, quæq. figuras
nimis curiose conquisitas, & solæcismi si-
miles habent, neque admirentur, neque
imitanda sibi proponant. atque, (ut pau-
cis

DIONYSII HALIC. IUDICIUM
cis dicam, si quis & ea, quæ obscuritatem
habent, & quæ cum aliis uirtutibus etiam
perspicuitate sunt prædita, pariter imitan-
da statuat; id rectum non est. necesse est
enim fateri, perfectiora imperfectis, cla-
riora obscuris esse meliora. Quo igitur ar-
gumento Thucydidis uniuersam dicendi
formam laudamus; quæ uenit ratio co-
git, ut illum suæ tempestatis hominibus,
quibus nimirum illa & nota esset, & usita-
ta, conscripsisse, nostri uero, qui post era-
mus futuri, nullam rationem habuisse di-
camus? ac non potius omnem Thucydi-
dis orationem, tanquam inutilem, è fo-
ro, atque iudiciis eiiciamus, eam qui-
dem partem, quæ in narrationibus con-
sumitur, præter pauca quædam, mirabi-
liter adhibitam, atque ad omnes usus ac-
commodatam, confitentes? eam uero,
quæ conciones habet, non plane omnem
ad imitandum idoneam esse, quæ quidem
licet ad intelligendum facilis, non tamen
pror-

DE THUCYDIDIS HISTORIA.
prorsus est imitatione digna. His ego ti-
bi, Q. Aeli Tubero, uir optime, iucun-
diora, quidem de Thucydide, possem
scribere, non tamen ueriora.

F I N I S.

DE THUCYDIDIS HISTORIA.
prolus effinitione digna. Hisce in
di. Q. Acti Tubero, nro optime, incun
diora, quidem de Thucydide, postea
scribitur, notandum veniunt.

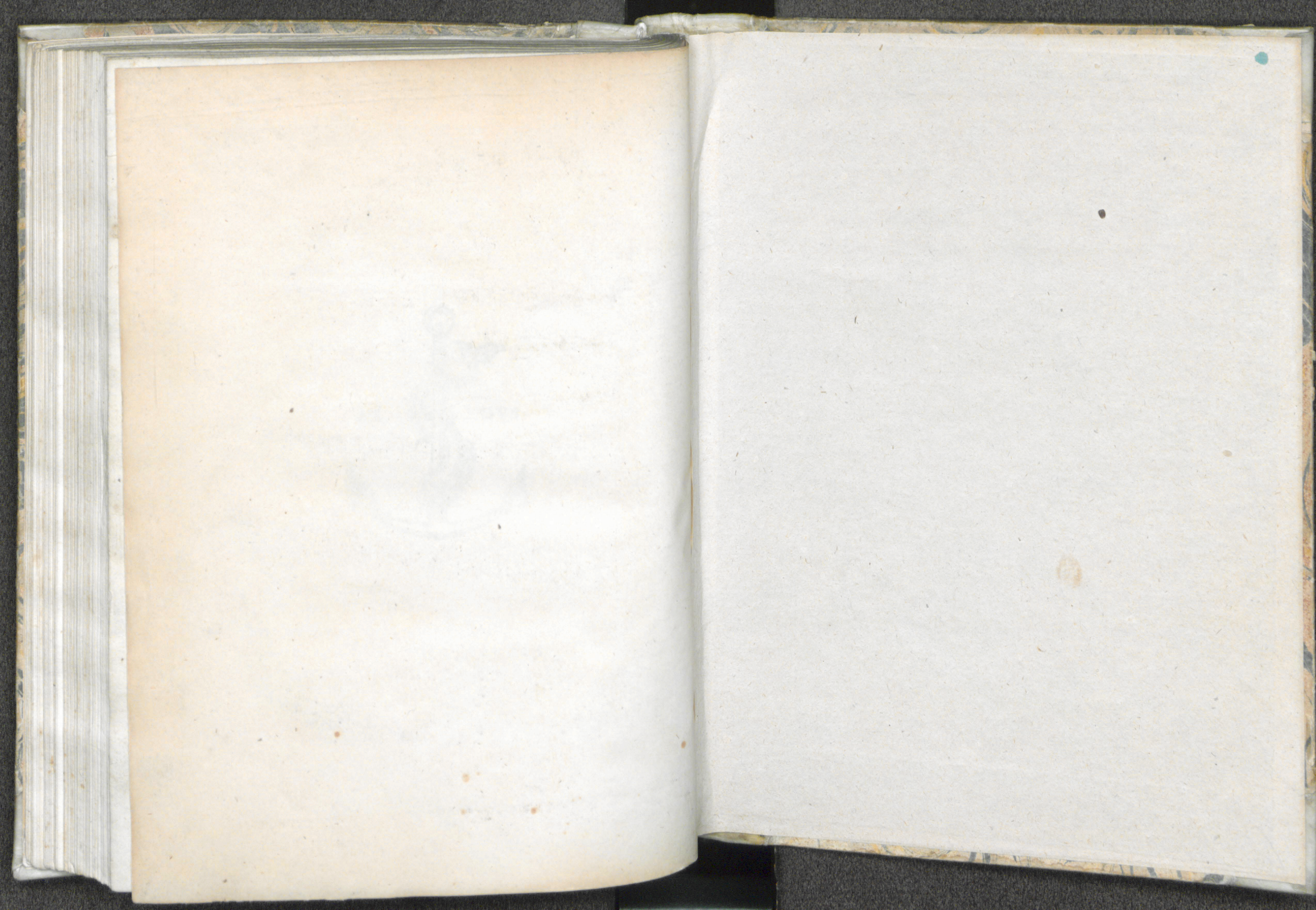
SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V X Y Z.

Omnes sunt duerniones, præter Z
ternionem.

II
1926 :
2452